

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

3^E JAARGANG

WOENSDAG 2 OCTOBER 1918

No. 144

**Stoomvaart-Maatschappij
NEDERLAND**
AMSTERDAM.

**Stoomvaart-Maatschappij
ROTTERDAMSCH LLOYD**
ROTTERDAM.

TIJDELIJKE MAILDIENST
JAVA—SAN FRANCISCO vice versa
via
Singapore, Hongkong, Manilla, Nagasaki
en Honolulu.

VRACHTBOOTENDIENST
van Java naar San Francisco vice versa, in
vereniging met de Java-China-Japan Lijn.

JAVA—NEW YORK LIJN.
Geregelde vrachtbootdienst van New York
naar Nederlandsch-Indië vice versa, via
het Panama-Kanaal, in samenwerking
met andere Maatschappijen.

JAVA—BENGALEN LIJN.
Geregelde dienst van Nederlandsch-Indië
naar Rangoon en Calcutta vice versa.

De N. V. Hypothecaire Credietbank
Anna Paulownastraat 113
's-GRAVENHAGE

verstrekt credieten onder hypothecair ver-
band. Geeft uit 5 % voor hoofdsom en
rente verzekerde schuldbrieven in coupures
van f 1000,—, f 500,— en f 100,—.

De Directie,
Mr. J. J. BERGSM.A.
C. PLOKHOOF.

F. & W. VAN DAM
Makelaars in Assurantiën
Wijnhaven 63 - Rotterdam

belasten zich met het
plaatsen van
alle Assurantiën,
onverschillig van wel-
ken aard, geene uit-
gezonderd.

**N. V. Furness' Scheepvaart-
en Agentuur Maatschappij**

ROTTERDAM—AMSTERDAM

Telegram-Adres: „FURNESS”
Telefoon Nos. ROTTERDAM 7744/47
" " AMSTERDAM N 6866, N 1267

Reeders, Cargadoors, Expeditieus, Kolen-
handelaren, Stuwadoors, Assuradeurs etc.

Speciale afdeling voor het bevrachten
van scheepsloadingen per stoomende en
zeilende ruimte.

AAN- EN VERKOOP VAN SCHEPEN

GEREGELDE LIJNEN VAN EN NAAR:

*BALTIMORE (Holl. Amer. Lijn) elke 10/14 dagen
*CARDIFF (en Birmingham District) wekelijks
*MIDDLESBROUGH elken Zaterdag
*STOCKTON ON TEES elken Zaterdag
*SUNDERLAND elken Zaterdag
*ALEXANDRIE elke 2/3 weken
*CANADA (via Londen) elke 10 dagen
*AUSTRALIE (via Londen) elke 14 dagen
*ZUID-AMERIKA (via Antwerpen) elke 2/3 weken
*MAROKKO (via Antwerpen) elke 14 dagen
*CUBA (via Liverpool) elke 10 dagen

Doorvrachten naar en van alle deelen der wereld.
Levering van Engelsche Stoomkolen en Gaskolen.

* Diensten tijdens den oorlog gestaakt.

Nationale
Levensverzekering-Bank

OPGERICHT 1863

TE

ROTTERDAM

**ROTTERDAMSCH
BANKVEREENIGING**

Rotterdam 's-Gravenhage

Boompjes Mauritskade
Delfshaven Bezuidenhout
Feijenoord Kneuterdijk
Glashaven Naaldwijk
Schiedam Rijswijk
Vlaardingén Scheveningen

Amsterdam

Rokin

Zaandam

KAPITAAL EN RESERVEN

f 66.000.000,—

**NATIONALE
BANKVEREENIGING**

Hoofddirectie en Centrale
Administratie te Utrecht

Alkmaar, Almelo, Alphen a. d. R., Amers-
foort, Apeldoorn, Arnhem, Assen, Barne-
veld, Bodegraven, Borculo, Boskoop, Den
Burg (Texel), Coevorden, Culemborg, Delft,
Deventer, Doetinchem, Dokkum, Dordrecht,
Drachten, Ede, Emmen, Franeker, Gelder-
malsen, Goes, Gorinchem, Gouda, Groenlo,
Groningen, Haarlem, Harlingen, Heeren-
veen, Den Helder, Hengelo (O.), Hooge-
veen, Hoogeveen, Hulst, Katwijk, Leeuwar-
den, Leiden, Lochem, Meppel, Middelburg,
Nijmegen, Oostburg, Purmerend, Schagen,
Schoonhoven, Slidrecht, Sneek, Stads-
kanaal, Terneuzen, Tholen, Tiel, Uithoorn,
Utrecht, Veendam, Veenendaal, Vlissingen,
Wildervank, Woerden, IJmuiden, Zeist,
Zierikzee, Zutphen, Zwijndrecht.

KAPITAAL EN RESERVEN

f 7.200.000,—

De aandacht wordt gevestigd op de afgifte
van Binnenlandsche Credietbrieven,
waardoor in ruim 80 plaatsen in Nederland
gelden franco kunnen worden opgenomen.

**ZUID-NEDERLANDSCHE
HANDELSBANK**

Kapitaal f 3.000.000,—

EINDHOVEN - TILBURG - 's-HERTOGENBOSCH
BRED A - MAASTRICHT - SITTARD - VENLO

Belast zich met
de behandeling van alle bankzaken
SAFE DEPOSIT

Rotterdamsche Scheepshypotheekbank

Commissarissen: Mr. J. B. VAN BERCKEL, Directeur der 's-Gravenhaagsche Crediet-Vereeniging en Deposito-Kas; D. G. VAN BEUNINGEN, Directeur der Steenkolen-Handelsvereeniging; *Mr. J. COERT, Advocaat; Z. W. C. DEKKERS, Lid der firma Erhardt & Dekkers; Mr. TH. A. FRUIN, Advocaat; *J. VAN DER GIESSEN, Directeur der N.V. C. van der Giessen & Zonen's Scheepswerven; *A. GLEICHMAN, Lid der firma M. van Marle; J. B. A. JONCKHEER, Directeur der Stoomvaart-Maatschappij „Nederland“; Mr. K. P. VAN DER MANDELE, Directeur der Rotterdamsche Bankvereeniging; *J. MEES Mzn., Lid der firma Bonn & Mees; PHS. VAN OMMEREN Jr., Lid der firma Phs. van Ommeren; J. RYPPERDA WIERDSMA, Directeur der Holland-Amerika-Lijn, te Rotterdam.
*Raad van Toezicht.

Directeur: Mr. W. C. MEES.

Uitgifte van 5 pCt. PANDBRIEVEN

NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ

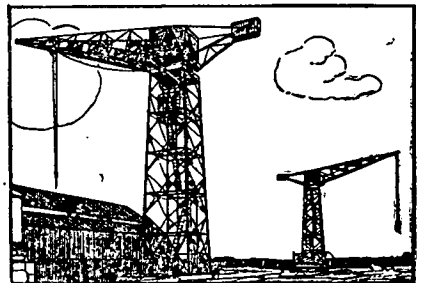
GESTORT KAPITAAL f 70.000.000,— STATUTAIRE RESERVE f 12.760.286,—

Hoofdkantoor: AMSTERDAM - Agentschappen te ROTTERDAM en 's-GRAVENHAGE.

Vestigingen in de voornaamste plaatsen van NEDERLANDSCH-INDIË,
in de STRAITS-SETTLEMENTS, in BRITSCH-INDIE en in CHINA.

In- en Verkoop van Wissels en Telegrafische Transferten,
Incasseeringen en Financieringen, Schriftelijke of Telegrafische Credieten,
Reiscredietbrieven, Deposito's, Rekeningen-Courant,
Administratie van Effecten en alle andere Bankzaken.

Nederlandsche Staalindustrie
Rotterdam
Yzerbouw - Lijsten - Kranen

Bank-Associatie

Wertheim & Gombertz 1854 en Credietvereeniging 1853.

HAARLEMSCHE BANKVEREENIGING

HAARLEM, AALSMEER, BEVERWIJK, BLOEMENDAAL, EDAM, HILLEGOM,
HOOFDDORP, LEIDEN, LISSE, PURMEREND, IJMUIDEN, ZANDVOORT.

Volgestort Kapitaal f 4.050.000,—

Reserve f 850.000,—

R. MEES & ZONEN

ANNO 1720

BANKIERS

SCHIEDAM — ROTTERDAM — VLAARDINGEN

Behandeling van alle Bankzaken

ASSURANTIE-MAKELAARS

ROTTERDAM — AMSTERDAM

Bezorging van alle Assurantiën

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

3^E JAARGANG

WOENSDAG 2 OCTOBER 1918

No. 144

INHOUD

	Blz.
HET MELKVRAAGSTUK	857
De Financiën der Vereenigde Staten van Noord-Amerika door G. M. Boissevain	859
Staatsmonopolies ter versterking van de Staatsinkomsten ..	862
Index-cijfers	865
AANTEKENINGEN:	
Invloed van den militairen dienst op de voedingseischen ..	866
Opbloei van de Britsch-Indische textielindustrie	866
Amerikaansche buitenlandsche bankkantoren	867
Buitenlandsche handel van Japan in het eerste halfj. 1918 ..	867
REGERINGSMAATREGELEN OP HANDELSGEBIED	867
MAANDCIJFERS:	
Emissies	868
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	869—875
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

INSTITUUT**VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN**

Algemeen Secretaris: Mr. G. W. J. Bruins.

WEEKBLAD ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN

Secretaris-Redacteur: G. E. Huffnagel.

Secretariaat: Pieter de Hoogweg 122, Rotterdam.
Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruige Plaatweg 37.
Telef. Nr. 3000. Telegr.adres: Economisch Instituut.
Postcheque en girorekening Rotterdam No. 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p.
in Nederland f 12,—. Buitenland en Koloniën f 14,—
per jaar. Losse nummers 30 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het
weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande
ontvangen de abonné's, leden en donateurs kosteloos,
voor zoover daaromtrent niet anders wordt beslist.

Advertentiën f 0,35 per regel. Plaatsing bij abonne-
ment volgens tarief. Administratie van abonnementen
en advertenties: Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-
Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage.

30 SEPTEMBER 1918.

Een meerdere geldvraag in verband met de maands-
wisseling begon de afgelopen week reeds duidelijk
waarneembaar te worden. De grootere levendigheid
op de effectenmarkt vereischte eveneens meerder
geld en ook voor de betaling van de schatkistpro-
messen werden flinke posten aan de markt en de bank
onttrokken. Vooral in de tweede helft der week had-
den er groote omzetten plaats in call en prolongatie-
geld. De prolongatierente steeg dientengevolge van
2½ op 3½ pCt. In de rente voor particulier disconto
kwam geen verandering. Er was echter slechts ge-
ringe vraag naar wissels en het aanbod werd moeilijk
tegen ongeveer 3 pCt. geplaatst.

De veranderingen in den weekstaat van de Neder-
landsche Bank zijn reeds vrij belangrijk. Voor de

helft zijn zij ontstaan door de betalingen van het
schatkistpapier, terwijl de wederhelft is terug te voe-
ren tot de geldvraag voor de beide andere bovenver-
melde doeleinden. Tegen een vermeerdering van de
beleeningen met ruim 12 millioen en een verminde-
ring in de rekening-courant-saldi van anderen met
18 millioen, staat een grootere omloop van bankbiljet-
ten en assignaties van circa 19 millioen en een ver-
schuiving van de regeeringsmiddelen van 11 millioen.
De schuld van de regeering ad 12½ millioen is n.l.
veranderd in een tegoed van 1½ millioen, waartegen-
over staat een vermeerdering van 4 millioen in het
bedrag aan schatkistpromessen, welke direct bij de
bank zijn ondergebracht.

* * *

Op de wisselmarkt was alleen de laatste dag be-
langrijk. De geheele week waren de koersen vrij sta-
tionnair geweest. Door de plotselinge zwenking van
Bulgarije en het verzoek om een wapenstilstand ver-
anderde de stemming geheel. Aanvankelijk drong de
belangrijkheid van het geval hier niet voldoende door,
zoodat de koersen Vrijdag nog niet veel veranderden.
Laat in den avond kwamen er echter berichten over
den indruk, dien het in Berlijn op de beurs gemaakt
had en de buitengewone daling op de effectenmarkt
aldaar. Bovendien waren de andere neutrale beurzen
zeer onder den indruk, zoodat bij het bekend worden
van die koersen Zaterdag een vaste stemming ont-
stond voor alle Ententewissels. Aanvankelijk waren in
tegenstelling met de andere neutralen hier ook mar-
ken en kronen zeer vast. Door het aanbod uit die
landen zakten deze koersen daarna weder in. Het slot
bleef echter ook voor deze wissels beduidend vaster.
Ook heden was de stemming weder vast, maar vooral
weder voor ponden en dollars. Slot 10.12½, 2.12, 32.25
en 17.70.

HET MELKVRAAGSTUK.

Men schrijft ons:

In E.-S. B. van 18 September j.l. komt een artikel
voor in zake onze melkvoorziening. De schrijver er
van wijst terecht op het in veler oogen ongetwijfeld
zeer vreemde verschijnsel, dat ons land, tot voor kort
in staat groote hoeveelheden zuivelproducten uit te
voeren, thans staat voor een tekort aan melk.

Hij meent, dat de kleinere productie en het groo-
tere verbruik van versche melk door de bevolking dit
verschijnsel niet voldoende kunnen verklaren en wijst
er op, dat de oorzaak wellicht voor een groot deel is
te zoeken in het gebruik van meer melk voor het op-
fokken en mesten van kalveren en varkens.

Deze zienswijze komt mij niet juist voor. Zoo heel

veel meer kalveren dan andere jaren zullen er wel niet zijn opgefokt. Het was toch voorheen ook reeds vrijwel regel, alle kuiskalveren aan te houden. Wel is het mogelijk, dat meer kalveren zijn gemest en ook bestond er ongetwijfeld door gebrek aan krachtvoer neiging om meer ondermelk en ook wel volle melk aan de varkens te voeren. De uitwerking daarvan wordt echter waarschijnlijk te niet gedaan door de omstandigheid, dat er veel minder varkens zijn dan in andere jaren. Alles wel beschouwd, wil het mij voorkomen, dat het tekort hoofdzakelijk moet worden toegeschreven aan verminderde melkproductie en vermeerderd gebruik voor menselijke consumptie.

Voor een tweetal jaren, toen de melkveestapel hier te lande op zijn talrijkst was en de melkgift door krachtig voeren zoo hoog mogelijk werd opgedreven, kon op grond van het aantal stuks melkvee en van de gegevens betreffende de boter- en kaasproductie, de totale melkopbrengst m.i. gevoeglijk geraamd worden op pl.m. 3800 miljoen L. per jaar. Nemen wij aan, dat hiervan, à 0,4 L. per dag en per persoon, pl.m. 1000 miljoen L. versch werd geconsumeerd, zoo bleef er voor de productie van boter, kaas en andere melkproducten, alsmede voor het opfokken en mesten van kalveren, nog 2800 miljoen L. over. Deze productie nu is, naar het mij voorkomt, meer verminderd dan de schrijver meent. Afgaande op de in het voorjaar van 1918 gehouden proëftelling was het aantal stuks melk- en kalfvee sedert het voorjaar 1917 met 11 pCt. verminderd. Aannemende het gunstig geval, dat die verminderd sedert niet verder is gegaan, is zij niet verontrustend. Men bedenke echter, dat door gebrek aan krachtvoer in de wintermaanden de melkproductie per koe sterk teruggaat. De dieren geven, mede 'doordien zij langer droog moeten staan, niet alleen 's winters minder melk, maar de onvoldoende wintervoeding heeft ook tot gevolg, dat in het eerste gedeelte van den weidetijd niet alleen minder melk, maar, naar de in 1918 opgedane ervaring heeft geleerd, ook melk van een lager vetgehalte wordt gewonnen. Ofschoon mij bepaalde cijfers ontbreken, men ik toch wel te mogen aannemen, dat de totale jaarlijksche melkgift per koe 15 pCt. beneden de normale blijft. Hierdoor en door de bovengenoemde vermindering van den veestapel komt men dus tot een teruggang van de totale melkproductie met pl.m. 25 pCt. of 950 miljoen L. op de 3800 miljoen. Daarnaast staat eene neiging om de consumptie te vergroten. Ten einde het resultaat van die neiging te beoordeelen, zal men er zich voor moeten hoeden, de geheele bevolking over één kam te scheren. Naar het mij wil toeschijnen is dit eene groote fout, die, nu er werkelijk te kort aan voedsel komt, alle berekeningen doet falen.

Ten einde een zoo goed mogelijk beeld van den toestand te krijgen, behoort men de bevolking te splitsen in die met eene stedelijke levenswijze en het landbouwende en daarmede in onmiddellijke relatie staande deel. En dan geloof ik wel te mogen aannemen, dat, hoe hoog ook de voedselnood mag stijgen, dit tweede deel der bevolking, men mag zich al op een of ander punt moeten beperken, in totaal ongeveer evenveel voedsel zal gebruiken als voorheen. Wie meent dit door allerlei voorschriften te kunnen voorkomen, geeft daarmede blijk van gebrek aan inzicht in de practijk. En wie bij het falen van die voorschriften op de landbouwende bevolking gaat afgeven, toont zich een slecht psycholoog bovendien.

Men zal er wel op moeten rekenen, dat, zoo de maatregelen ter beperking van het gebruik van brood en vleesch, vet en spek van eigen slacht door de landbouwende bevolking al eenig succes mogen hebben, de voeding van het andere volksdeel daardoor toch weinig zal worden gebaat. Het gevolg zal o.a. zijn een minder beschikbaar komen voor dit volksdeel van melk en eieren, ten aanzien van welke levensmiddelenrantsoeneering der landbouwende bevolking zeker

wel geheel onmogelijk moet worden geacht. Nu kan men, op grond van de gegevens, verkregen bij de vee-telling van 1910, aannemen, dat er hier te lande zijn pl.m. 200.000 rundveehouders. Niet zij alleen kunnen eene betrekkelijk onbeperkte hoeveelheid melk gebruiken, maar dit is ook het geval met de gezinnen in hunne onmiddellijke nabijheid, waarmede zij in nauwe familie- en andere relatie staan. Nemen wij, ten einde de betekenis hiervan te illustreeren, eens aan, dat voor ieder rundveehouder twee zulke gezinnen aanwezig zijn, dan volgt daaruit, dat à 5 personen per gezin pl.m. 3 miljoen menschen het geheele jaar door zooveel melk kunnen gebruiken als zij meenen noodig te hebben. En het zou mij niet verwonderen, vooral als aanstonds de landbouwende bevolking minder vet en spek te harer beschikking heeft, dat elk van deze 3 miljoen personen, hetzij versch, hetzij in den vorm van boter en kaas, gemiddeld het heele jaar door dagelijks $\frac{1}{2}$ L. melk extra ging gebruiken, wat zou leiden tot eene vermeerdering van het totaal verbruik van melk van pl.m. 540 miljoen L.

Er blijven dan over 4 miljoen personen met eene stedelijke levenswijze. Zij hebben in het zomerhalfjaar ook meer melk gebruikt. Voor Den Haag was dit verbruik van 0,4 L. per dag en per hoofd gestegen tot 0,55 L. Naar dezen maatstaf komt men voor de genoemde 4 miljoen personen in een half jaar tot een meerder verbruik van 108 miljoen L.

Het resultaat van bovenstaande beschouwingen is dus, dat wij komen te staan voor een te kort:

wegens verminderde productie van	950 miljoen L.
wegens grooter verbruik te platte- lande van	540 " "
wegens grooter verbruik door de stedelijke bevolking van	108 " "

voor een totaal tekort van 1598 miljoen L.

Deze hoeveelheid moet worden afgenomen van de 2800 miljoen L., in normale tijden beschikbaar voor boter, kaas, andere melkproducten en het opfokken van kalveren. Er blijft voor die doeleinden dus over pl.m. 1200 miljoen L. Dit cijfer wordt op pl.m. 1350 miljoen L. gebracht, indien men voor de stedelijke bevolking in het winterhalfjaar het melk-rantsoen gaat terugbrengen van 0,4 L. op 0,2 L. per dag.

Nu wordt door den schrijver ter sprake gebracht eene officieele raming voor 1918 van de boterproductie op 30 miljoen K.G. (vroeger 65 miljoen K.G.) en eene kaasproductie van 46 miljoen K.G. (voorheen 90 à 100 miljoen K.G.)

Ik weet niet, waarop deze ramingen zijn gebaseerd en in het algemeen komt mij het maken van ramingen op dit punt zeer moeilijk voor. Met het oog daarop verzoek ik den lezer dan ook om de door mij genoemde cijfers niet als absoluut juist aan te nemen. Zij dienen meer om de richting aan te geven, waarin de oorzaak der melkschaarschte moet worden gezocht, dan om het bestaan van de laatste te constateren.

Neemt men echter in aanmerking, dat voor 30 miljoen K.G. boter noodig is pl.m. 900 miljoen L. melk en voor 25 miljoen K.G. vette kaas — de andere wordt dan maar als magere beschouwd — pl.m. 250 miljoen L., totaal alzoo 1150 miljoen L., zoodat er voor andere melkproducten en het opfokken van kalveren enz. slechts 200 miljoen L. overblijft, dan zijn de genoemde productiecijfers voor boter en kaas zeker niet te laag.

Zelfs zoo men de hierboven genoemde cijfers in zake de vermeerdering van het melkverbruik te hoog mocht achten, zal zulks toch niet wegnemen, dat de toestand inderdaad weinig hoopvol is.

Nu kan de opmerking worden gemaakt, dat geen rekening is gehouden met de pl.m. 60 miljoen L. geitenmelk, welke wordt gewonnen. Daardoor wordt de toestand inderdaad iets gunstiger. Aan den anderen

kant is echter ook niet voldoende gerekend met den handel in boter en kaas buiten de distributie om, waardoor die gunstige invloed zeker wel zal worden geneutraliseerd.

DE FINANCIËN DER VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

Is de deelneming der Ver. Staten van Noord-Amerika aan den oorlog, waaronder Europa nu reeds meer dan vier jaren gebukt gaat, een daad geweest van het allergrootste gewicht, niet alleen wegens den belangrijken invloed daarvan op het verloop van den oorlog zelf, maar evenzeer omdat dientengevolge de verhouding van de machtige republiek der Nieuwe Wereld tot het oude Europa èen geheel andere is geworden en ook na het herstel van den vrede zal blijven; van zeer groote beteekenis is die daad ook wat betreft de economische en financieele positie der Ver. Staten zelve.

President Wilson toch, gesteund door het Congres en niet minder door de algemeene meening in al de lagen der bevolking, besloot dadelijk het optreden der Ver. Staten op de meest grootsche wijze te doen geschieden. Geheel de kracht der bevolking wat aangaat persoonlijke prestatie in den oorlog en insgelijks wat betreft de geldelijke hulpbronnen des lands, zouden van den aanvang af dienstbaar worden gemaakt ter bereiking van het doel van Amerika's optreden. Om aan te toonen van hoe groote beteekenis de financieele prestatie is, waartoe onverwijld werd besloten, zij dadelijk één feit vermeld, waarop door den heer A. Barton Hepburn, Chairman van Chase National Bank, is gewezen in eene redevoering, op welke ik straks verder terugkom.

Sedert het bestaan der Ver. Staten tot aan het optreden van den tegenwoordigen Secretary of the Treasury, een tijdvak, waarin ook vier oorlogen voorkwamen, die van 1812, de oorlog met Mexico, de oorlog tusschen de noordelijke en de zuidelijke Staten en de oorlog met Spanje, heeft de totaalsom, welke in de Schatkist inkwam, bedragen 27 milliard dollar, en thans werd voor het eerste oorlogsjaar reeds toegestaan een uitgaaf van 19 milliard dollar — daaronder begrepen zijnde de voorschotten, aan de bevriende mogendheden te verleenen — en werden voor het tweede jaar de uitgaven op 15 milliard begroot.

Eenige bijzonderheden, medegedeeld in de Amerikaansche correspondentie van The Economist (No. 3913 d.d. 24 Augustus) geven mede een goed inzicht in de grootscheepsche wijze, waarop alles wat den oorlog betreft door de regeering der Ver. Staten wordt behandeld. Ten eerste het feit, dat laatstelijk, einde Juli, de voorschotten, aan Engeland verstrekt, waren gestegen op 3.345 millioen dollar en de totaalsom der voorschotten aan de gezamenlijke geallieerde mogendheden op 6.380 millioen dollar. Voorts de specificatie van eenige posten, begrepen in een totaalsom van 12 milliard dollar, tot de uitgave waarvan de President bij Besluit van 10 Juli machtiging verleende; van dit bedrag was namelijk bestemd 3.000 millioen dollar voor proviandeering van het leger en ammunitie, ruim 1000 millioen voor kleeding, 575 millioen voor mitrailleurs, 347 millioen voor gewapende motorwagens, 1.532 millioen voor transportkosten en 884 millioen voor vliegmaschinen.

Het lag voor de hand, dat in de talrijke geschriften, dra in Amerika zelf verschenen, waarin de financieele positie des lands en de beste wijze ter voorziening in de oorlogskosten behandeld werden, in vergelijking werd getreden tusschen den huidige stand van zaken en dien bij den aanvang van den grooten burgeroorlog der zestiger jaren.

Zoo vestigde Professor F. W. Taussig in eene redevoering, uitgesproken in een vergadering, den 2en en 3en November 1917, opzettelijk door de American Academy of Political and Social Science belegd ter bespreking van het onderwerp de „Financing of the

War” en opgenomen in de Annals dezer akademie, in Januari l.l. verschenen, de aandacht op twee groote verschilpunten tusschen den tegenwoordigen en den vroegeren toestand.

Bij het uitbreken van den grooten burgeroorlog was namelijk het bankwezen der Ver. Staten bijzonder gebrekkig, zóó slecht inderdaad dat, bij het uitschrijven van de eerste leening, ten bedrage van 150 millioen dollar, het dadelijk bezweek; de inwisseling der bankbiljetten moest onmiddellijk geschorst worden en dra de toevlucht genomen worden tot de uitgifte van staatspapiergeld met gedwongen koers. Thans daarentegen is, dank zij de jongste hervorming van de bankorganisatie ¹⁾, eene alleszins doelmatige inrichting verkregen, eene inrichting, waardoor de behandeling van de groote betalingen, welke voortspruiten uit de voorziening in de tegenwoordige oorlogsuitgaven, in vergelijking waarmee die der zestiger jaren onbeteeke-nend waren, plaats kan vinden zonder eenige stoornis te veroorzaken. En wel, voegde Prof. Taussig hieraan toe, moge de huidige uitbreiding der credietoperatiën en uitzetting der fiduciaire betaalmiddelen niet mogelijk zijn zonder eenige inflatie te veroorzaken, maar dergelijke inflatie zou toch lang niet zoo schadelijk zijn als die, welke het gevolg is van uitgifte van papiergeld met gedwongen koers, en zou van zelf verdwijnen, zoodra de oorzaak vervalft, terwijl het kwaad, dat gesticht werd in de zestiger jaren door de uitgifte van papiergeld met gedwongen koers, nog jarenlang aanhield en eerst volledig te boven werd gekomen in 1879, toen tot de hervatting der speciebetalingen kon worden overgegaan.

Het tweede verschilpunt betreft het belastingwezen der Ver. Staten. Bij het uitbreken van den burgeroorlog in de zestiger jaren bestonden de belastingen der federatie uitsluitend uit inkomende rechten en binnenlandsche accijnzen. Deze middelen leenden zich niet tot onverwijld versterking der staatsontvangsten door belastingverhooging. Men moest dus wel, aanvankelijk, ter stijving der schatkist, zijn toevlucht alleen nemen tot de uitgifte van staatsleeningen of tot die van papiergeld. Thans daarentegen is het belastinggebied veel ruimer en heeft vooral de reeds sedert eenige jaren ingevoerde inkomstenbelasting onmiddellijk de mogelijkheid geschapen om op zeer ruimen voet de oorlogsuitgaven door belastingheffing te dekken, dekking, welke algemeen ten zeerste werd aangeprezen. Wel begreep men, dat ook tot het uitgeven van leeningen moest worden overgegaan, maar toch, voorzoo veel als mogelijk zou blijken, zonder nadeeligen invloed uit te oefenen op de algemeene voortbrenging, moest dadelijk tot zeer verhoogde belastingheffing worden besloten. Door tal van schrijvers werd hierop dra aangedrongen en ook de regeering bleek van die noodzakelijkheid volkomen overtuigd. De inkomstenbelasting nu, bij hare invoering op zeer matigen voet gegeven, gaf daartoe op de best mogelijke wijze gelegenheid. En dit niet alleen door dadelijke aanzienlijke verhooging der belasting zelve, maar ook doordat zij een vasten grondslag aanbood voor de invoering eener bijzondere belasting op de buitengewone inkomsten, eene belasting, overeenkomende met de Europeesche oorlogswinstbelastingen. Op de resultaten, door deze belastingpolitiek verkregen, kom ik hieronder nader terug.

Na de hier genoemde twee punten behandeld te hebben, vervolgde Prof. Taussig zijne redevoering met enige beschouwingen over de algemeene draagkracht der bevolking ter bestrijding der oorlogskosten, hetzij door belastingbetaling of wel door deelneming in de staatsleeningen. Op éene zaak, zeide hij, dient daarbij wel gelet te worden. Namelijk hierop, dat het niet de algemeene rijkdom des lands is, welke in deze den maatstaf aangeeft, maar de beschikbaar zijnde of

¹⁾ [Zie het artikel „De ontwikkeling van het Federal Reserve Bankstelsel in de V. S. op pag. 729, jaarg. 1917. — Red.]

beschikbaar te stellen hulpmiddelen. De volksrijkdom immers voor een groot deel bestaat in zaken, welke niet ter bestrijding van oorlogsuitgaven dienstbaar gemaakt kunnen worden, zooals landerijen, fabrieken en andere gebouwen, enz. enz. Te rekenen, vervolgde Prof. Taussig, valt hier in de eerste plaats met het bedrag, waarop de jaarlijksche besparingen des volks aangenomen kunnen worden. Ziedaar middelen, waarop in oorlogstijd dadelijk beslag kan worden gelegd. Die jaarlijksche besparingen nu waren, volgens Prof. Taussig, laatstelijk voor de Ver. Staten aan te nemen op een bedrag van 3 à 5 milliard dollar. Doch, ging hij voort, onder den drang der tijdsomstandigheden zou dit bedrag zeker voor aanzienlijke vermeerdering vatbaar zijn, tal van bezuinigingen op de gewone levenswijze onder alle lagen der bevolking zeer wel mogelijk zijnde. En inzonderheid vestigde Prof. Taussig daarbij de aandacht op het feit, dat in de Ver. Staten een belangrijk deel der bevolking bestaat uit welgestelde arbeiders en landbouwers, menschen die, zonder te behooren tot de eigenlijke klasse der kapitalisten, toch over betrekkelijk aanzienlijke middelen beschikking hebben. Tot nog toe nu behoorden deze personen, evenmin als zij directe belasting betaalden, niet in de inkomstenbelasting aangeslagen zijnde, geenszins tot hen, die gewoon waren besparingen te maken om kapitaal in fondsen te beleggen. In de inkomstenbelasting zullen thans velen wel te betalen hebben, het vrijgestelde inkomsten-bedrag verlaagd zijnde van drie à vijf duizend dollar, naar gelang het ongehuwden of gehuwden gold, tot één à twee duizend dollar. Voorts, en dit vooral was van belang te achten, was hier een belangrijk deel der bevolking te vinden dat, mits men hen wist te benaderen, krachtig kon bijdragen tot het opnemen der oorlogsleeningen. En hierin is men inderdaad, van den aanvang af en sedert in toenemende mate, uitnemend geslaagd. Reeds bij de eerste leening, ten bedrage van twee milliard dollar, waren van de in het geheel ingeschreven ongeveer drie milliard, tot een beloop van een en een kwart milliard inschrijvingen van ten hoogste tien duizend dollar. Het aantal inschrijvers op deze leening bedroeg, naar onlangs, 22 Juni, in L'Economiste Français werd vermeld, ruim vier millioen. Bij de tweede leening, in October 1917, werd, volgens hetzelfde blad, ingeschreven voor een totaal-som van 4617 millioen en toegewezen 3808 millioen dollar. Het aantal inschrijvers was geklommen tot bijkans negen en een half millioen. En bij de derde leening, in Mei dezes jaars, waarvoor werd ingeschreven voor een bedrag van ruim 3½ milliard dollar, ditmaal ten volle toegewezen, steeg het aantal der inschrijvers tot bijkans twintig millioen, waaruit blijkt, dat het aantal der kleine inschrijvingen bijzonder groot geweest is.

In meer bijzonderheden nog dan door Prof. Taussig, is het onderwerp der draagkracht van de bevolking der Ver. Staten ter bestrijding van de oorlogskosten, behandeld door den heer Barton Hepburn in de hierboven reeds genoemde redevoering, welke door hem den 11en Januari l.l. in Princeton University werd uitgesproken en onlangs door Chase National Bank in brochurevorm werd verspreid.

Het is een feit van algemeene bekendheid, dat de Ver. Staten gedurende de eerste jaren van den oorlog en alvorens zelf daaraan deel te nemen, van dezen groot voordeel hebben getrokken, gevolg eensdeels van de vermeerderde vraag in het buitenland naar Amerikaansche producten, anderdeels van de algemeene prijsverhoogingen. De heer Barton Hepburn vestigt dienaangaande de aandacht op eenige bijzonderheden, tevens echter waarschuwend tegen overdreven voorstellingen. Zoo zou, volgens de berekeningen van het Landbouw-Departement, de oogst van tarwe en andere graangewassen in 1917 hebben opgebracht 21 milliard dollar tegen ongeveer 13½ milliard dollar in 1916. Zeker een fenomenaal verschil, maar de winst, daarin begrepen voor de bevolking in het

algemeen, bereikt lang niet dit bedrag. Deze bepaalt zich tot de verhoogde opbrengst van hetgeen naar het buitenland werd uitgevoerd. Nu bedraagt de jaarlijksche uitvoer van tarwe p.m. 150 millioen bushels. Tot \$ 2,20 per bushel als verkoopprijs in 1917 tegen \$ 1 als normale prijs van vroeger, geeft dit een avans van slechts 180 millioen dollar. Het meerdere avans is wel door de landbouwers genoten, maar evenveel moest in het land zelf door de consumenten betaald worden. Als voorname bronnen van buitengewone winsten, welke het land in zijn geheel genomen ten goede zijn gekomen, zou vooral te wijzen zijn op de ijzer- en staal-industrie, waarvan de grondstof, de ertsen, een product zijn van het land zelf; voorts op de verhoogde productie der kopermijnen.

Een feit van onbetwistbare beteekenis is de aanzienlijke vermeerdering van het excédent der goedereuitvoeren boven de invoeren in de jaren 1915, 1916 en 1917, excédent waardoor Amerika in staat werd gesteld van zijn binnenlandsche fondsen, vroeger in Europa geplaatst en waarvan het bedrag vóór dit tijdperk werd begroot op 5000 millioen dollar voor Engeland en 1000 millioen dollar voor het vasteland, terug te koopen tot een bedrag van 4000 millioen dollar. Maar de groote vraag, zeide de heer Barton Hepburn, waarop ten slotte het aankomt ter beoordeeling der draagkracht van de bevolking ter voorziening in de oorlogskosten, is deze: met welk bedrag is, tengevolge van den grooten voorspoed der laatste jaren, dat deel van het volksinkomen toegenomen, hetwelk te beschouwen is als nieuw kapitaal en dus beschikbaar zou zijn, zoooveel niet geabsorbeerd door verhoogden belastingdruk, voor nieuwe beleggingen, zegge thans tot opname der oorlogsleeningen.

Twee berekeningen dienaangaande zijn opgemaakt door bekende autoriteiten op het gebied van economie en statistiek en worden door den heer Barton Hepburn medegedeeld en besproken. De eene is van den heer A. C. Miller, tegenwoordig lid van het hoofdbestuur der Federal Reserve Bank te Washington; de andere van Prof. Friday, vroeger verbonden aan Michigan University, thans aan New York University en lid van een Accountantsfirma. De heer Miller had in eene redevoering, uitgesproken ter reeds vermelde vergadering te Philadelphia, als zijne meening te kennen gegeven, dat het netto-inkomen der bevolking, het inkomen beschikbaar blijvende voor nieuwe beleggingen, voor 1917 was aan te nemen op twaalf à vijftien milliard dollar. Daarover aangesproken zijnde door den heer Barton Hepburn, wien die schatting overdreven voorkwam, handhaafde hij zijn meening en gaf hij dienaangaande nadere verklaring. Volgens zorgvuldige berekeningen, gaf hij te kennen, moest het bruto-inkomen der bevolking aangenomen worden te hebben bedragen in 1914 een en dertig milliard en tweehonderd millioen dollar en in 1917 negen en veertig milliard en zevenhonderd millioen dollar, dus aantoonende eene vermeerdering gedurende de oorlogsjaren van ruim achttien milliard. Deze vermeerdering moest beschouwd worden als een verhooging van het geldelijk inkomen van die klassen der bevolking, bij welke daar niet tegenover staat een evenredige verhooging der kosten van onderhoud of andere uitgaven. Toch wilde hij aannemen dat, met het oog op de algemeene prijsverhoogingen, gezegd bedrag met een derde te verminderen was. Bleef een vermeerdering van twaalf milliard dollar van het netto volksinkomen. En hierbij voegende slechts drie milliard voor het netto-inkomen in 1914, een bedrag destijds begroot op drie à zes milliard, geeft de totaal-som van vijftien milliard. En die begroting van het netto- of surplus-inkomen der bevolking in 1917 achtte de heer Miller inderdaad ook niet overdreven. Maar wel moest daarbij in aanmerking genomen worden, dat er niet uit volgde, dat voor 1918 op een even aanzienlijk netto-inkomen te rekenen zou vallen, noch dat die geheele som beschikbaar was in zooda-

nigen vorm, dat de regeering er beslag op kon leggen.

De resultaten der berekeningen van Prof. Friday zijn de volgende. Hij geeft ten eerste een staatje, waaruit blijft wat, naar hij aanneemt, in de daarbij gemelde jaren is geweest het voordeelig saldo tusschen de algemeene voortbrenging en de algemeene consumtie des lands. De eindcijfers zijn de volgende:

1913	dollar	6.400	millioen.
1916	"	14.700	"
1917	"	18.500	"

Een tweede staatje geeft aan, welke bedragen van die totaalommen geacht zouden moeten worden beschikbaar te zijn geweest voor nieuwe beleggingen of ter voorziening in de oorlogskosten:

1913	dollar	2.800	millioen.
1916	"	7.500	"
1917	"	11.000	"

Men zal opmerken, dat de uitkomst der berekeningen van den heer Miller en van die van Prof. Friday al ongeveer dezelfde is.

De heer Barton Hepburn, het mag niet onopgemerkt gelaten worden, blijft tegenover de gemelde berekeningen eenigszins sceptisch staan. Hij acht althans nadere onderzoekingen betreffende de zaak zeer gewenscht. Doch tevens legt hij er den nadruk op, dat, hetzij die begrotingen van beschikbare middelen overdreven zijn of niet, deze middelen, onder den invloed en drang der tijdsomstandigheden, voor zeer aanzienlijke vermeerdering vatbaar te achten zijn. Het zou toch aan geen twijfel onderhevig zijn, dat in alle klassen der bevolking van de Ver. Staten de mogelijkheid bestaat tot vereenvoudiging der levenswijze en bezuinigingen van allerlei aard, bezuinigingen die, te zamen genomen, gemakkelijk van zeer groote beteekenis kunnen zijn.

Dezelfde verwachting, alsmede de noodzakelijkheid harer verwezenlijking, werden trouwens ook uitgesproken door den heer Miller in zijne reeds genoemde redevoering te Philadelphia. Deze spreker had daarbij nog inzonderheid de aandacht gevestigd op het feit, dat onvermijdelijk de gewone voortbrenging in de Ver. Staten zou lijden tengevolge der deelneming aan den oorlog. Volgens hem zou aan te nemen zijn, dat, naast ieder man, die naar het front wordt gezonden, er vier man staan, die bezig worden gehouden met werkzaamheden, met den legerdienst in verband staande. Op een aller-aanzienlijkste onttrekking van werkkrachten aan de gewone voortbrenging des lands moest dus gerekend worden, want wel worden die mannelijke werkkrachten thans eenigermate vervangen door vrouwelijken arbeid, doch in de aanvulling der veroorzaakte vermindering van werkkrachten wordt op die wijze toch niet meer dan ten deele voorzien.

Men moet, zeide de heer Miller, er wel van doordrongen zijn, dat, tengevolge van Amerika's deelneming aan den oorlog, de levensomstandigheden der bevolking geheel gewijzigd zijn. Naar die gewijzigde omstandigheden moeten en de voortbrenging en de verteringen op geheel nieuwen voet ingericht worden. De voortbrenging moet beperkt worden tot wat onder de nieuwe omstandigheden onmisbaar is en tevens, wat betreft de benoedigheden voor den oorlog, zoo veel mogelijk opgevoerd worden. De verteringen moeten zoo veel mogelijk beperkt worden. Zich aansluitende aan President Wilson's gezegde: „This is the time for America to correct her unpardonable fault of wastefulness and extravagance. Let every man and every woman assume the duty of careful, provident use and expenditure as a public duty, as a dictate of patriotism which no one can now expect ever to be excused or forgiven for ignoring”, zeide de heer Miller, dat het wachtwoord over heel de Ver. Staten moest zijn: more production, less consumption.

De redevoering van den heer Miller had verder voornamelijk ten doel, te waarschuwen tegen de gevaren van

inflatie en vooral van het aanwenden van credietmiddelen en de uitzetting der fiduciaire circulatie ter onderbrenging der staatsleeningen. Alleen het bestaande kapitaal en het nieuw, door vermeerdering der productie en vermindering der consumtie, te vormen kapitaal moeten aangewend worden om de staatsleeningen op te nemen. Maar daarom dan ook moet alles er op gericht worden om de kapitaalskracht der bevolking te bevorderen.

Ten slotte volge hier nu nog een beknopt overzicht van hetgeen door de regeering is besloten ter verhoging van het middel der belastingen.

Zoals reeds gezegd, was de aandrang algemeen om door belastingheffing zooveel mogelijk te voorzien in de oorlogskosten. In sommige kringen werd zelfs de wensch uitgesproken, dat dit middel daartoe uitsluitend zou worden aangegrepen. Van regeeringszijde ging men zóó ver niet, maar had men toch wel gewenscht, de belastingen te kunnen opvoeren tot de helft der benoedigde middelen. Ook dit bleek echter onuitvoerbaar. Maar toch werd dadelijk met kracht de hand aan het werk geslagen en ook verder doorgestast. In den loop van het dienstjaar 1914/15 begon de schatkist den terugslag te ondervinden van den toen zich nog tot Europa bepalenden oorlog. Onder den invloed van dezen namen de goederen invoeren uit Europa merkbaar af en verminderde dientengevolge de opbrengst der inkomende rechten, welke toen nog een overwegend deel vormden der staatsontvangsten. De Begroting voor 1914/15 had gesloten met een voordeelig saldo van 30 miljoen dollar; dit dreigde nu te zullen veranderen in een deficit van 60 à 100 miljoen. Ter dekking van dit deficit werden daarom in October 1914 bij een emergency revenue act de accijnzen verhoogd en de zegelrechten en licentierechten, ingevoerd gedurende den oorlog met Spanje, maar sedert weder vervallen, op nieuw ingevoerd, aanvankelijk voor één jaar, doch na afloop daarvan bestendig. In 1916 begon de vrees veld te winnen, dat de Ver. Staten niet buiten den oorlog zouden kunnen blijven en werd daarom besloten tot eenige versterking van leger en marine. Ter bestrijding der daardoor te veroorzaken kosten werden bij de war-revenue act van 8 September 1916 nieuwe heffingen ingevoerd, waarvan een opbrengst van 200 miljoen dollar werd verwacht. De Corporation-tax, in 1909 ingevoerd, werd gebracht van 1 op 2 pCt.; de Income-tax, in 1913 ingevoerd, werd eveneens verhoogd van 1 op 2 pCt. en de aan deze verbonden Super-tax op de groote inkomens, aanvankelijk gesteld op 1 pCt. op de inkomens boven Ds. 20.000, oplopende tot 6 pCt. op de inkomens boven Ds. 500.000, werd nu voor de zeer groote inkomens opgevoerd tot 13 pCt. op die boven twee miljoen dollar. Verder werden de successierechten, die evenals de inkomstenbelasting ten slotte ook in den burgeroorlog der zestiger jaren hadden gefungeerd, weder ingevoerd. Deze, Estate-tax genoemd, werden gesteld op 1 pCt. bij een nalatenschap van Ds. 50.000, oplopende tot 10 pCt. bij een nalatenschap van vijf miljoen dollar of meer. En eindelijk werd als bijzondere belasting, te heffen gedurende den loop van den oorlog, een belasting ingevoerd van 12½ pCt. op de winsten der ammunitiefabrieken.

Den 3en Maart 1917 volgde een tweede war-revenue act. Het tarief der Estate-tax werd met 50 pCt. verhoogd en een nieuwe belasting ingevoerd, excess-profit-tax, van 8 pCt. op de netto-winsten boven Ds. 5000. In drie jaar tijds waren de belastingen thans opgevoerd van een bedrag van 725 miljoen dollar tot een verwachte opbrengst van 1332 miljoen.

Een verdere en ditmaal zeer aanzienlijke verhoging der belastingen volgde den 3en October 1917. De excess-profit-tax werd opgevoerd tot 20 pCt. bij een winst van 15 pCt. van het kapitaal, oplopende tot 60 pCt. bij een winst van meer dan 33 pCt., terwijl door de belasting nu ook getroffen zouden worden de eerst daarin niet opgenomen inkomsten der vrije

beroepen en dat wél tot een bedrag van 8 pCt. bij een inkomen boven Ds. 6000. De income-tax werd verhoogd van 2 op 4 pCt., terwijl het vrijgestelde inkomstenbedrag werd teruggebracht van 3 à 5 duizend dollar op 1 à 2 duizend dollar en van de Super-tax werd het tarief zoodanig verhoogd, dat dit nu zou loopen van 1 pCt. bij een inkomen van Ds. 5000 à Ds. 7500, tot 63 pCt. bij een inkomen boven de twee millioen dollar. De Corporation-tax werd gebracht van 4 op 6 pCt. en de successierechten werden zoodanig gewijzigd, dat de progressie, tot nog toe ophoudende bij 15 pCt. voor nalatenschappen van vijf millioen dollar of hooger, werd opgevoerd tot 25 pCt. voor nalatenschappen van tien millioen dollar of hooger. De tabaks-accijns en de wijn-accijns werden verdubbeld, die op alcoholische dranken verdriedubbeld. De spoorwegvrachten werden belast met 8 pCt. voor die der reizigers en met 3 pCt. voor die van het goederenvervoer. Het brievenporto werd gebracht van 2 op 3 cent, de prijs der postkaarten van 1 op 2 cent. Op de entrée-kaarten der comedies en andere publieke vermakelijkheden werd een belasting ingevoerd van 10 pCt. en een belasting van 2 à 3 pCt. op luxe-artikelen als automobielen, piano's, alsmede op juweelen, terwijl het zegelrecht werd uitgebreid. De verwachting is dat, dank zij de verhoogde en nieuwe heffingen, de totale opbrengst van alle belastingen nu zal klimmen tot ongeveer 3.800 millioen dollar.

Het zal van belang zijn den verderen gang van zaken in de Ver. Staten te volgen. Het is te wenschen, dat vermeden zal kunnen blijven in eene herhaling der fouten van de zestiger jaren te vervallen.

24-9-'18.

G. M. BOISSEVAIN.

STAATSMONOPOLIES TER VERSTERKING VAN DE STAATSINKOMSTEN.

Voor de vergadering der Vereeniging voor de Staathuishoudkunde en de Statistiek op Zaterdag a.s. in het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen te 's-Gravenhage, waar gesproken zal worden over de vraag „Is invoering van staatsmonopolies ter versterking van staatsinkomsten wenschelijk? Zoo ja, welke monopolies zouden daarvoor in aanmerking komen?“, zijn drie praeadviezen verschenen, onderscheidenlijk van de hand van Mr. P. J. M. Aalberse, Mr. Dr. A. van Gijn en F. M. Wibaut.

Wij willen, voor zoover de beperkte ruimte van dit tijdschrift zulks mogelijk doet zijn, trachten, geheel op den voet van de door de praeadviseurs ontwikkelde denkbeelden, deze in verkorten vorm weer te geven.

De eerste, sedert tot de ministerieele waardigheid geroepen praeadviseur, heeft zijne taak breed opgevat. Het betoog van den heer *Aalberse* opent met een principieele uiteenzetting van het wezen van den staat en dat der volkshuishouding en het verband tusschen beide, uiteenzettingen, die zich voor een kort overzicht moeilijk leenen. Uitvoerige literatuuroverzichten zijn voorts aan de afzonderlijke hoofdstukken toegevoegd.

Als conclusies van de sociaal-economische beschouwingen, aan het onderwerp gewijd, lezen wij, dat de nadeelen van staatsmonopoliebedrijven voornamelijk een gevolg hiervan zijn, dat de voordeelen der vrije mededinging worden gemist en dat de staatsambtenaren in den regel minder geschikt zullen blijken voor het beleid van economische ondernemingen dan anderen. De voordeelen zijn voornamelijk een gevolg van de bedrijfsconcentratie en van het feit, dat de Staat niet privaat- maar sociaal-economisch kan exploiteeren. Hiernaast wordt aangeteekend, dat bij een natuurlijk monopolie dus uit den aard der zaak de voordeelen van grooter gewicht kunnen zijn dan de nadeelen. De veel gehoorde opmerking, dat private monopolies moeten worden omgezet in staatsmonopolies om ongewenschte toestanden te doen op-

houden, is — naar schrijver zegt — een gevolg van niet voldoende onderscheiding. Een staatsbedrijf naast het privaat monopolie kan vaak reeds voldoende uitwerking hebben, terwijl de oplossing ook meermalen te vinden is door een gemengd bedrijf te vestigen.

De heer *Aalberse* gaat zijn praeadvies voort met een onderzoek van het instituut der monopolies in hun fiscale werking. Wij lezen bij zijn vorenbedoelde conclusies reeds, dat fiscale monopolies, zelfs al zou men den Staat het recht toekennen ze in te voeren, zoo men alle voor- en nadeelen tegen elkaar afweegt, uit het oogpunt van volkswelvaart, te verwerpen zijn. Maar, besluit de praeadviseur, dit daargelaten, tot de invoering van fiscale monopolies heeft de Staat niet het recht. Immers naast ieder fiscaal monopolie kan een bepaalde, op hetzelfde object betrekking hebbende, belasting gesteld worden. Na aftrek van alles wat de bruto-opbrengst van het monopolie zou moeten verminderen, zal de geaccapareerde winst onmogelijk een zulk aanzienlijk bedrag kunnen bereiken, dat dit bedrag, over alle lasten omgeslagen, niet nog door de burgers zou kunnen bijeengebracht worden, ook zonder de invoering van een monopolie. Liever dus dan een monopolie in te voeren, zou men alle bestaande belastingen moeten verhoogden, dat daarnaast nog een heffing-in-eens van vermogens en groote inkomsten zou moeten komen, ware te verdedigen, met de voorwaarde echter, dat de opbrengst dier heffing geheel gebruikt zal worden tot schuld-delging.

Wil men staatsexploïtatie van spoorwegen of een electriciteits-monopolie aan de orde stellen, dan overwege men deze denkbeelden voor alles op haar sociaal-politieke noodzakelijkheid. Is eenmaal aangetoond, dat deze aanwezig is, dan wordt de met de monopolies in kwestie mogelijke fiscale heffing een vraagstuk van belastingpolitiek, te beantwoorden in verband met ons geheele belastingsysteem en de daarin gelijk-tijdig aan te brengen veranderingen.

De tweede praeadviseur, prof. *Van Gijn*, onderzoekt allereerst in hoeverre het waarschijnlijk is, dat de Staat bij een monopoliseering van de voortbrenging van, of den handel in algemeene verbruiksartikelen, groote inkomsten kan verkrijgen zonder dat die voortvloeien uit de verhooging der consumptieprijzen der betrokken artikelen. In beginsel kan men stellen, dat al wat tengevolge van zakelijk gunstige omstandigheden door een onderneming in een bedrijfstak aan kosten wordt gespaard, vatbaar is om door den Staat tot zich te worden getrokken. Hoeveel dit zal zijn is uiterst moeilijk bij voorbaat te ramen, want van grooten invloed is hierbij, dat een plaats, die voor uitoefening van zeker bedrijf bijzonder gunstig blijkt te zijn gekozen, een clandestie die bereid is wat meer te betalen dan de minimum-kostprijs en meer dergelijke omstandigheden, niet tot den Staat getrokken kunnen worden zonder vergoeding. Schrijver verwijst naar een z. i. bruikbaar voorbeeld voor schadevergoeding, in Zweden bij de invoering van het tabaksmonopolie gevolgd, waar ook aan het personeel, dat door het monopolie niet overgenomen werd, een vergoeding werd uitgekeerd. Deze vergoeding voor den goodwill zal het netto-winstsaldo van den Staat beïnvloeden. Gaat de monopoliseering gepaard met concentratie, dan treedt het voordeel der omstandigheid op, dat bij een goed geregeld kartel het kapitaal sneller wordt omgezet. Wat de mogelijkheid van concentratie hier te lande betreft, acht de praeadviseur, dat de vervaardiging van lucifers te onzent wel in één fabriek zoude kunnen worden samengebracht, daarentegen schijnt sterke concentratie bij de vervaardiging van tabak, sigaren en sigaretten hem niet wenschelijk, daar naar zijn meening de minimum-productiekosten in die branche zouden stijgen en ook de eigenschap van het artikel

als zoodanig medebrengr, dat concentratie oorzaak wordt van een beperkter gebruik.

Maar al richt men het oog op de voordeelen, toch is er voorzeker reden voor twijfel, dat het staatsbedrijf met belangrijk minder kosten zal werken dan de particuliere bedrijven tezamen. De Staat als groot lichaam werkt omslachtig en kostbaar.

De heer Van Gijn wil zich nu bezighouden met de ondernemingen in handen van den Staat. Hoe zou in het zooveen genoemde feit verbetering gebracht kunnen worden? Niemand zal wel willen, dat men het beheer der staatsbedrijven opdraagt aan voor het leven benoemde directeuren, die — evenals de rechters voor hun uitlegging van de wet — aan niemand verantwoordelijk zijn voor hun beleid. Dus zal moeten blijven bestaan verantwoordelijkheid in laatste instantie van den minister. Aan de slechte gevolgen van het verantwoordelijkheids-systeem, waarmede een economische gang van zaken geremd wordt, is dus voor alle gevallen waar de Staat als ondernemer optreedt alleen te ontkomen door zelfbeperking van de Volksvertegenwoordiging. Op dezelfde wijze ware verbetering te brengen in de bestaande bezwaren, bij de comptabele verantwoordelijkheid ondervonden.

Naar aanleiding van de oplossing voor het staats-spoorwegbestuur, door Dr. Lely gezocht, maakt de praeadviseur de opmerking, dat, wil men sommige zaken volstrekt overlaten aan het beleid van de hoofden van bedrijven, men den moed moet hebben te bepalen, dat zij deswege verantwoordelijk zijn aan *niemand*, doch maakt men een bestuur voor al zijn handelingen aansprakelijk tegenover den minister, dan is deze het ook op zijn beurt en kan hij die verantwoordelijkheid niet dragen, tenzij hij mag bevelen, dat de zaken anders moeten gaan dan het bedrijfsbestuur in een bepaald geval meent. Maar toch wil Prof. Van Gijn zich niet beschouwd zien als iemand, die van oordeel is dat men den Staat alles kan doen uitschudden wat hem voor het voeren van een bedrijf ongeschikt doet zijn. Weliswaar kan de theoretische onhandelbaarheid van het staatsbedrijf ondervangen worden door de doortastendheid van de ambtenaren. Daartegenover staat evenwel weer, dat de positie van den ambtenaar medebrengr, elke zaak van alle zijden te bezien en zich evenzeer af te vragen wat van, of door, de andere partij in billijkheid gevraagd kan worden, als wat de Staat in billijkheid kan krijgen of geven; niet aldus de particuliere koopman, die op zijn eigen belang uit is. Dit soort van commercialiteit ligt, naar meening van den praeadviseur, niet op den weg van den Staat. Alles tezamen genomen, wordt wat de Staat voor heeft op een groot aantal particulieren dan ook opgewogen door de nadeelen, zoodat er van de ondernemerswinst, welke de Staat tot zich zal trekken, een belangrijk deel verloren moet gaan. Maar zelfs al zou de ondernemerswinst van den Staat de rente van het aan schadevergoedingen uit te geven kapitaal niet dekken, dan behoeft zulks nog niet dadelijk een nadeel voor de schatkist te zijn, want de monopoliseering kan de vorm zijn, waarin een verbruiksbelasting geind wordt.

In het praeadvies wordt nu de practijk, die het buitenland vertoont, nagegaan. Moeilijk is uit wat men daar ziet conclusies te maken, want er is weinig moeite gedaan om hetgeen wat plaats vond zóó vast te leggen, dat uiteengehouden is, wat feitelijk belastinghopping is en wat de Staat verkreeg doordat hij ondernemerswinsten tot zich trok. Besproken wordt het tabaksmonopolie in Zweden en het alcoholmonopolie in Rusland, zoover Prof. Van Gijn weet, de eenige voor welke het mogelijk is de bron van monopoliewinsten na te gaan en daarbij wordt voor Zweden opgemerkt, dat de winst ver verwijderd is van die, welke bij de invoering van het monopolie werd voorgespiegeld en nog voor een groot deel gemaakt is door opzetting der prijzen. Ook in Rusland was de verkoopprijs van den brandewijn, door het monopolie

verkocht, belangrijk hooger dan voor dien tijd en blijkt bij becijfering, dat het staatsmonopolie wel verre van een voordeel op te leveren, bij den accijns en de vergunningsrechten vergeleken, een verlies gaf van ettelijke millioenen roebel.

De heer Van Gijn oordeelt, dat wat andere monopolies in Europeesche landen betreft, het denkbeeld, dat de Staat zich rijk zou maken door het aan zich trekken van ondernemerswinsten, daaraan niet doelbewust ten grondslag lag. Dat zij toch een geliefd object waren komt doordat, naar de praeadviseur in een humoristisch beeld tot uitdrukking brengt, de monopolies geschikte requisieten zijn voor het volbrengen van den onmogelijken gocheltoer, die steeds meer van de regeering in het parlement en van de parlamentsleden door de kiezers geëischt wordt, *f* 1 belasting te heffen en *f* 1,10 beschikbaar te hebben voor uitgaven. Wij ontleenen thans het volgende staatje (eenheid de gulden) aan het praeadvies, waar de heer Van Gijn in uitgedrukt wil zien, dat monopolies door hem bezwaarlijk kunnen aanbevolen worden als een middel om de schatkist te vullen. Het curatieve cijfer geeft de rangorde aan.

	p. h. der bev. op tabak	p. Eng. pond tabaksverbr.	tabaksverbr. p. h. der bev. in Eng. pond
Belasting			
Nieuw-Zeeland ..	6,90 (1)	2,47½ (2)	2,75 (6)
Australië	5,15 (2)	1,72½ (8)	3,— (4)
Gr.-Britannië ..	4,42½ (4)	1,97½ (4)	2,25 (8)
Canada	3,52½ (6)	1,93 (5)	3,81 (2)
Vereen. Staten ..	2,60 (9)	0,46 (10)	5,71 (1)
Duitschland	1,56 (10)	0,40½ (11)	3,76 (3)
Monopolie			
Frankrijk	5,05 (3)	2,08 (3)	2,41 (7)
Spanje	3,71 (5)	1,80 (7)	2,06 (9)
Oostenrijk	3,50 (7)	1,15 (9)	2,95 (5)
Italië	3,41 (8)	2,63½ (1)	1,22 (10)
Japan	1,31 (11)	1,92 (6)	1,41 (11)

Het onderwerp beziende voor zooveel het arbeidsvraagstuk zich daarin openbaart, geeft, naar de meening van den praeadviseur, de ondervinding in andere landen weinig reden om een gunstig gevolg te verwachten. De tevredenheid van het personeel der staatsmonopolies is nergens grooter dan bij de particuliere industrie in de betrokken landen. Uit hoofde van drankbestrijding wordt een staatsmonopolie van alcoholhandel of -fabricage hier te lande niet een doelmatig middel geacht. In Nederland is de vervaardiging van gedistilleerd een belangrijke exportindustrie en voor den bloei daarvan is het geraden, dat de Staat de alcoholfabricage niet tot zich trekt. De export van producten van het monopolie is waarschijnlijk niet groot.

Resumeerende geeft Prof. Van Gijn als zijn meening te kennen, dat monopolies bij gelijken druk op de bevolking niet noemenswaard grootere baten aan de schatkist kunnen toevoeren dan door eenvoudige belasting der onderhavige artikelen, terwijl ook geen belangrijke nevenmotieven den doorslag ten voordeele van monopolies geven. Toch bestaat er voor den praeadviseur een reden waarom tot het invoeren van monopolies zoude kunnen worden besloten. De democratische arbeider gelooft gaarne, dat het hoofdzakelijk gevolg is van het goedkooper werken van den Staat en van het bemachtigen der particuliere patroonsverdiensten, wanneer er uit een monopolie groote winsten worden gemaakt en betaalt — naar de meening van den praeadviseur — gelaten de hoogere prijzen, die voor de artikelen gesteld zouden kunnen worden, overtuigd, dat deze verhoogingen maar weinig bijdragen aan de winsten en dat de duurte bijv. uit duurdere grondstoffen voortkomt. Ten slotte enkele artikelen noemende, die zich eventueel voor staatsmonopoliseering zouden kunnen aanbevelen, zegt de heer Van Gijn o.m. voor wat de electriciteit

betreft, dat reden bestaat de zaak aan een onderzoek te onderwerpen.

Er rest nu nog een overzicht te geven van het praeadvies van de hand van den heer *F. M. Wibaut*, die in zijn werk tastbaar de sociaal-democratische opvattingen betreffende de gewenschte herziening van de maatschappij-organisatie naar voren laat komen.

Deze tendenz, aan het praeadvies gegeven, blijkt al dadelijk uit de bewuste verruiming, die de heer Wibaut zich veroorlooft aan zijn inleiding te geven door ook de wenschelijke invoering van monopolies te betoogen, waarvan hij zegt, dat versterking der staatsinkomsten geen eigenschap kan of *mag* zijn. Allereerst geeft de praeadviseur dan te kennen, dat staatsmonopolies wenschelijk zijn, omdat de bedrijfsontwikkeling in de industrie tot monopolie leidt. In het bijzonder in de laatste jaren is ook in ons land de samentrekking van concurrerende bedrijven in werking geweest en daarnaast niet minder de ondernemersorganisatie. Ook de heer Wibaut moet zich de vraag stellen of het staatsbedrijf beschikken kan over dezelfde mate van ondernemingsgeest en toewijding als bij de particuliere onderneming het geval is. Voor den praeadviseur heeft de ervaring geleerd, dat de genoemde eigenschappen minstens even goed in dienst kunnen zijn van de overheid als van het particulier bedrijf. Niet waar is, dat deze kwaliteiten onafscheidelijk verbonden zouden zijn aan geldzucht, dat is — lezen wij — „een legende van de ondernemersklasse”; er zijn gemeentebedrijven, die daarvan het bewijs geven. Natuurlijk is een voorwaarde daarbij, dat een groote bewegingsvrijheid wordt toegestaan. Het spreekt van zelf, dat overheidsbedrijf zich in de richting van bedrijfsleiding nog zal hebben te scholen. Gemeentelijke bemoeiing met de levensmiddelenvoorziening heeft zonder eenigen twijfel eigenschappen van zakenbeheer doen ontluiken.

In den verderen gedachtengang van den praeadviseur treedt de volgende twee-ledige bedoeling, die voor hem het staatsmonopolie heeft, op den voorgrond. Eensdeels moeten door het staatsmonopolie de levensmiddelen geleverd kunnen worden zonder ondernemerswinst, zoodat het meest elementaire leven goedkooper gemaakt wordt en anderdeels moeten de staatsmonopolies dienen om de staatsinkomsten te vergrooten, opdat daaruit velerlei gemeenschapszorg zal kunnen bekostigd worden. Er bestaan dus voor den schrijver staatsmonopolies, die een overschot mogen geven, wat men ook in het volgende resumeerend betoog, vindt, n.l.: dat, indien staatsmonopolies worden aanvaard als een begin van overheidsbedrijfsbeheer met een vooruitzicht van wijde ontplooiing, dit overheidsbeheer van meet af aan er rekening mede dient te houden te streven naar kapitaalsvorming uit bedrijfsinkomsten voor uitbreiding van het bedrijf, zoo mogelijk zelfs voor uitbreiding van het bedrijfsgebied van productie onder overheidsbeheer. De volmondige erkenning kan dan ook gedaan worden, dat de arbeidersklasse een niet minder groot belang heeft bij de staatsinkomsten dan bij de staats-uitgaven. De Staat houdt dan op de vijandelijke macht te zijn, waarop de arbeidersklasse het een na het ander moet veroveren. Het door de oorlogsontwikkeling van de regeeringen verkregen staatsingrijpen in het economische leven heeft de arbeidersklasse geleerd, dat heel veel redelijks kan toegepast worden, dat voorheen nog als onuitvoerbaar werd aangezien. In het feit, dat ten spijt van de gebrektheid der toepassing — naar de heer Wibaut zegt — het overheidsingrijpen in productie en bedrijfsbeheer, als zoodanig, toch zijn doorvoerbaarheid heeft bewezen, was een aanwijzing, dat de economische ontwikkeling voor zulk ingrijpen rijp was geworden.

Zooals in de bovenstaande verdeling in tweeën reeds tot uitdrukking kwam, stelt het praeadvies zich op het standpunt, dat de arbeidersklasse den eisch

moet stellen, dat wat de eerste levensbehoeften betreft, de staatsmonopolies in geenerlei vorm mogen aangewend worden tot versterking der staatsinkomsten, ja, dat de producten aan de verbruikers niet geleverd mogen worden boven den kostenden prijs. Mitsdien zal inzonderheid wat de vervaardiging van voor levensonderhoud te gebruiken producten betreft, binnen het terrein van het staatsmonopolie getrokken moeten worden. Men denke bij het door den praeadviseur bedoelde terrein niet alleen aan het zoogenaamde industriele gebied der levensmiddelenvoorziening, van welke de meelfabricage en de broodfabrieken een voorbeeld zijn. Ook de niet geïndustrialiseerde tuinbouw, ook de melkwinning in de organisatie van melkveehouders, die veel meer dan voor den oorlog zich gingen toeleggen de melk te verwerken tot export-zuivelproducten, behooren er toe.

De handhaving als vredesbedrijf van een staatsmonopolie voor graan en meel, ook bevattende den aanvoer, handel en meelfabricage, moet dan ook de meest ernstige overweging hebben, een staatsmonopolie echter, dat, meer dan tot heden, in de graanproductie van het eigen land zal moeten kunnen ingrijpen door onverbiddelijke verbouwingsvoorschriften. Aan een staatsmonopolie voor de melkvoorziening kan ook reeds gedacht worden, een staatsmonopolie voor de margarinefabricage sluit hierbij aan. Daarbij zal evenwel zich de vraag voordoen of en hoe de beheersching van de productie der grondstoffen in het buitenland onder het beheer van een staatsmonopolie kan worden getrokken. Bij de mate, waarin dit bedrijf zich met de grondstoffenindustrie buiten het eigen land zou hebben te bemoeien, moet men in casu wellicht anders oordeelen over den aanvankelijk gestelden eisch, dat geen inkomsten voor de schatkist opgeleverd mogen worden. Het staatsmonopolie voor de melkvoorziening zal zeker een deel van de zuivelproductie in zijn beheer moeten trekken. Ook een staats-visscherijmonopolie zal in aanmerking komen. De vermelding dezer voorbeelden doet gevoelen, dat daarbij onvermijdelijk is een ingrijpende staatsregeling voor den export van dezelfde artikelen, waarover de monopolies zich uitstrekken. Voor den buitenlandschen afzet geldt echter niet, zoo lezen wij verder, dat de gemaakte prijzen tegen welke geleverd wordt, zoo dicht mogelijk bij de productiekosten moeten gehouden worden. Dit is weliswaar in strijd, zegt de heer Wibaut, met de gedachte, dat het vrije ruilverkeer het middel zal zijn om de tot uiterste productiviteit gedreven productie van alle landen, afzonderlijk te doen strekken om de voorziening in de breed opgevatte behoeften internationaal zoo ruim mogelijk te maken. De politiek, die hiervoor voor den export verlangd werd, geldt dan ook enkel voor den overgangstijd.

Wij zien den praeadviseur zich dan bezighouden met de kwestie van den eigendom in land- en tuinbouw en bij den melkveehouder. Voor wie zich bij de door het gemeenschappelijk belang geboden regeling aanpassen, kan de eigendom gehandhaafd blijven en een groote mate van zelfstandigheid moet voor deze eigenaars gelden. Bij invoering echter van staatsmonopolies op eigenlijk industrieel gebied staat voor den schrijver eigendomsovergang der productiemiddelen uit de handen van particuliere ondernemers in de handen van de overheid op den voorgrond. Een eigendomsovergang waar tegenover staat een vergoeding der normale kosten der inrichting, maar die geen element van gekapitaliseerde ondernemerswinst zal bevatten.

Geschiedt voor staatsmonopolie, niet behorende tot de eerste categorie, acht de heer Wibaut nog het mijnbedrijf en de delfstofwinning. Hier is de bestemming van het product tweeledig. Eenerzijds levensbehoefte — in de opvatting, die de praeadviseur aangaf — als huisbrand, anderzijds grondstof voor de industrie. Een scheiding tusschen de productie-

kosten van de als levensbehoefte gebruikt wordende en de als grondstof voor het bedrijf gebruikt wordende steenkolen is uiteraard slecht te maken en daarom wil schrijver voor dit product bij de prijsregeling zich in hoofdzaak richten naar de wereldmarkt. Het staatsmonopolie voor de steenkolenwinning zou uitgebreid kunnen worden tot de producten turf enz. Ook het transportbedrijf komt in aanmerking voor staatsmonopolie, de binnenlandsche scheepvaart zou daar mede onder vallen en de groote stoomvaartlijnen, het groote oceaansvervoer. Voor deze laatste merkt de heer Wibaut nog op, dat instandhouding en verbetering van de toegangswegen van onze havens ontzaglijke uitgaven van de overheid eischen ten bate der winsten die particuliere stoomvaartondernemingen kunnen maken. De exploitatie van havens, los- en laadwerktuigen, pakhuizen enz., leenen zich ook door hun monopolistisch karakter tot staatsmonopolie.

Wijders noemt de praeadviseur opwekking van electriciteit en de voortleiding over de verdeelingsstations. De verdeling over de verschillende gemeenten ware aan de provincies, de levering aan de verbruikers binnen hare gebieden aan de gemeenten over te laten. Ten opzichte van een gasmonopolie als staatsmonopolie staat de heer Wibaut weifelend. Bij de watervoorziening kan het rijksoptreden slechts aanvullend zijn. Winsten maken zou er ook niet bij mogen plaatsvinden, daar water eerste levensbehoefte is. Voor het hoogovenbedrijf had de heer Wibaut, zoals uit de motie-Albarda bekend kan zijn, een perspectief van mogelijk staatsbeheer gesteld willen zien. Gelet op het belangrijke aandeel van den Staat in de winsten van de Nederlandsche Bank zou de discussie over een staatscirculatiebank, naar de meening van den heer Wibaut, ietwat abstract worden. Een staatsmonopolie voor het opnemen van kleinere deposito's, waaraan zich zou verbinden het verleen van kleinere credieten, is voor hem als denkbeeld niet verwerpelijk. Ten aanzien van de andere functies van het bankwezen is hij weifelend. Zeer wel mogelijk wordt door hem gedacht, dat de mate van particuliere internationale bankconcentratie zulke werking zeer zou bemoeilijken.

Als laatste mededeeling, die wij over het praeadvies willen doen, zij nog aangetekend, dat de heer Wibaut, ten spijt der critiek, de brandverzekering als staatsmonopolie voor versterking van de staatsinkomsten zeer wel geschikt acht.

H.

INDEX-CIJFERS.

Kleinhandelsprizen. De verhoudingscijfers van verbruiksartikelen, in den handel gebracht door de Coöperatieve Winkelvereniging van „Eigen Hulp” te Amsterdam, Haarlem, Arnhem, Utrecht, Leeuwarden en 's-Gravenhage (voorheen E. H.), welke — zoals de lezer weet, thans nog slechts voor dezulke, waaroemtrent in de verslagmaand en de daaraan voorafgaande door dezelfde coöperaties prijsopgaven werden verstrekt — door het Centraal Bureau voor de Statistiek gepubliceerd worden, zijn de navolgende.

Artikelen	1913	1914	1915	1916	1917	Juni 1918	Juli 1918
Koffie	94	88	91	100	118	176	176
Margarine	127	99	102	110	122	138	138
Olie (boter)	94	97	130	149	232	—	—
Stroop	100	100	125	161	179	193	193
Suiker (basterd) ..	89	91	105	115	116	118	118
„ (melis)	85	89	98	102	103	103	102
Zout	80	80	90	90	110	190	190

De prijzen voor het jaar 1893 werden gelijk 100 gesteld.

Het rustig verloop van de maand Juli heeft weer plaats moeten maken voor een aanzienlijken vooruitgang. Het absolute cijfer is 139 punten gestegen in

Augustus en bereikte daarmede 6267, tegenover het reeds herhaaldelijk genoemde 2565 aan den vooravond van den oorlog. Het procentueele cijfer is nu gekomen op 284,8 tegenover 278,5 aan het einde van de maand Juli. Sedert het midden van den 1917-zomer had een dergelijke stijging in het index-cijfer zich niet meer voorgedaan. In hoofdzaak was zij toe te schrijven aan de opmerkelijke prijsstijging over de geheele linie op de katoenmarkten. Hier volgt de gebruikelijke staat.

Data	Granen en vlesch	Anderc voedings- en genotm.	Weefstoffen	Delfstoffen	Diversen: oliën, hout, rubber, enz.	Totaal	Algemeen Index-cijfer
Basis (gemidd. 1901—5) . .	500	300	500	400	500	2200	100,0
1 Januari 1914	563	355	642	491	572	2623	119,2
1 April „	560	350½	626½	493	567	2597	118,0
1 Juli „	565½	345	616	471½	551	2549	115,9
1 October „	646	405	611½	472½	645	2780	126,4
1 Januari 1915	714	414½	509	476	686½	2800	127,3
1 April „	840	427	597	644	797	3305	150,2
1 Juli „	818	428	601	624	779	3250	147,7
1 October „	809½	470½	667	619½	769½	3336	151,6
1 Januari 1916	897	446	731	711½	848½	3634	165,1
1 April „	949½	503	796½	851	913	4013	182,4
1 Juli „	989	520	794	895	1015	4213	191,5
1 October „	1018	536½	937	858½	1073	4423	201,0
1 Januari 1917	1294	553	1124½	824½	1112	4908	223,0
Einde Jan. „	1310	561	1137	825½	1119½	4953	225,1
„ Febr. „	1312½	581½	1189	829½	1159½	5072	230,5
„ Mrt. „	1346	610½	1226	834½	1283	5300	240,9
„ April „	1362	642	1240	842	1293	5379	244,5
„ Mei „	1376½	648	1261½	839½	1286½	5412	246,0
„ Juni „	1432½	652½	1441	841½	1278½	5646	256,6
„ Juli „	1333½	607	1512	840	1296½	5589	254,4
„ Aug. „	1342	670	1504½	830	1311½	5658	257,1
„ Sept. „	1221½	726	1509½	822	1354½	5634	256,1
„ Oct. „	1226½	724	1575½	824	1351	5701	259,1
„ Nov. „	1236½	679	1660½	848	1344	5768	262,2
„ Dec. „	1286½	686	1684½	839	1348½	5845	265,7
„ Jan. 1918	1221½	686	1719½	829	1329	5785	262,9
„ Febr. „	1235	693	1733	838	1319	5818	264,4
„ Mrt. „	1238	697	1777	836	1319	5867	266,6
„ April „	1244	744½	1760	850	1342½	5941	270,0
„ Mei „	1247	777½	1773½	849	1369	6016	273,4
„ Juni „	1274	777½	1811½	861½	1380½	6105	277,5
„ Juli „	1274	777½	1808	889½	1379	6128	278,5
„ Aug. „	1287½	775	1920	889½	1395	6267	284,8

Tarwe was iets vaster en een belangrijke prijsvermeerdering deed zich voor bij haver. Echter werd de opwaartsche beweging bij de eerste groep weer wat geremd door prijsvermindering van de aardappelen, als gevolg van het aan de markt komen van den nieuwen oogst. In de tweede groep sloot koffie ietwat lager. In de derde groep waren het de textielen, die als in menige voorafgaande maand oorzaak waren van de groote schommelingen. In het volgende staatje laat de Economist zien hoe merkwaardig de prijsbeweging bij de katoen gedurende den oorlog geweest is.

einde Aug.	Garen			Doek
	Amerik.	Egypt.	32's Twist	39 in. Shirt
	d.	d.	d.	s.d.
1914.....	6.20	7.90	9¼	7.6
1915.....	5.50	7.40	8½	6.10
1916.....	9.47	12.63	14	10.0
1917.....	18.25	28.25	25¼	17.1½
1918.....	26.03	30.19	55½	35.0

Zelfs in deze cijfers is niet de geheele beweging ingedrukt, want in de eerste oorlogsmaanden viel Amerikaansche Middling tot onder 4½ d. per lb., waarop officieel werd ingegrepen door het sluiten van de markt. Bij de metalen zakte tin eenigszins af van het hoogtepeil, waarop het aan het einde van Juli gekomen was, terwijl de noteering van Middlesbrough voor staafijzer 17 sh. en 6 d. per lb. opliep. Aangaande de laatste groep valt niet veel te berichten, maar ook hier was een neiging naar boven. Ruwe rubber en talk, inzonderheid het laatste artikel, vertoonen aanmerkelijke vermeerderingen. Het trekt de aandacht,

dat de stijgende neiging van bijna elk artikel, dat zich nog niet in het dwangbuis der regeeringscontrôle bevindt, zich nog steeds krachtadig vertoont.

AANTEKENINGEN.

Invloed van den militairen dienst op de voedingseischen. — Onlangs verscheen in het Journal des Economistes een verhandeling, waarin ook nagegaan werd of het verblijf in militairen dienst, waar voor een goede voeding gezorgd wordt, aanleiding kan zijn, dat bij bepaalde volksklassen na afloop van den oorlog hooger eischen zullen blijven bestaan voor de artikelen, die hen tot levensonderhoud moeten dienen. De schrijver nam voor Frankrijk aan, dat inderdaad uit dezen hoofde verhoogde vraag naar vleeschvoeding en naar meerwaardige graansoorten zich zal openbaren. Aangenomen, dat een dergelijke toestand zich zal voordoen, beseft men, dat hiermede ook verscheiden consequenties haar intrede zouden hebben gedaan en het lijkt raadzaam zich ook voor ons land eens de vraag te stellen hoe het ten deze gesteld is. Wil men nauwkeurige conclusies trekken, dan zou natuurlijk een nauwgezet onderzoek vooraf moeten gaan. Toch is het wel mogelijk oppervlakkig een richting te bepalen voor hetgeen ten aanzien van ons land waarschijnlijk is.

In Frankrijk bevindt zich thans minstens 10 pCt. der bevolking onder de wapenen. Daarentegen bedraagt het effectief van het Nederlandsche leger niet meer dan 3 à 3½ pCt. der bevolking. Bovendien valt hier op te merken, dat door de hier te lande toegepaste verlofregeling, zij die zich in militairen dienst bevinden, geregeld wederkeeren aan den disch van het huiselijk gezin. Te bepalen welk gedeelte onzer weer-macht thans in hoofdzaak betere voeding verkrijgt dan onder normale omstandigheden kan zonder nader onderzoek niet anders dan een globale schatting zijn. Stelt men echter, dat zulks voor ½ het geval is, dan valt het bezwaarlijk aan te nemen, dat de 2 pCt. der bevolking, die dus nu zich aan meerwaardige voeding gewennen, door de eischen, die zij als gevolg daarvan na afloop der mobilisatie stellen, een invloed zullen veroorzaken, die belangrijke consequenties kan teweegbrengen. Hierbij komt, wat vleesch betreft, in de vergelijking met Frankrijk nog, dat het vleeschrantsoen, dat hier te lande aan den soldaat wordt verstrekt, niet zoo overdadig is als in het eerstgenoemde land het geval is. Het artikel, dat in het Journal des Economistes verscheen en aanleiding gaf tot deze overweging, spreekt van een dagelijksch vleeschrantsoen in het Fransche leger van vijf ons, terwijl hier te lande twee ons met been, gelijk staande met anderhalf ons uitgebeend, wordt verstrekt. Er mag aanleiding bestaan voor de verwachting, dat door matige gebruikers eerder weer afstand gedaan zal worden van het gebruik, terwijl bij degenen, die zich het nuttigen van vleesch in een groot quantum aangewend hebben, verwacht kan worden, dat zij bij voortdurende het voedingsproduct van grooter weelde zullen verlangen.

Ten slotte dringt zich in het algemeen nog de opvatting op, dat de gevolgen van tijdelijke meerwaardige voeding zich niet uitsluitend in verband met een verblijf onder de wapenen hadden kunnen voordoen. Ook voor de categorie van ondergeschikt inwonend dienstpersoneel, in de ruimste uitbreiding naar bedrijf en beroep, geldt dat zij, naarmate zij zelfstandig worden of een eigen gezin stichten, zich tevredenstellen met een voeding, die in kwaliteit ten achter staat bij hetgeen zij tot daartoe hadden ontvangen. De invloeden der kennismaking met de meerwaardige levensmiddelen waren bij deze groepen van menschen, die in aantal wellicht niet bij de in militairen dienst verblijf hebbende personen zullen achterstaan, naar men den indruk krijgt, niet zoodanig, dat het bij voortdurende stellen van hooger eischen aan het licht trad. Concluderende mag dus wel worden aangenomen, dat de gevolgen, die in het genoemde artikel voor Frankrijk

verwacht worden, zich hier te lande niet zullen voordoen.

Opbloei van de Britsch-Indische textielindustrie. — Het Department of Statistics van het Britsch-Indische Gouvernement heeft cijfers gepubliceerd aangaande den stand in de jute- en katoenindustrie. In de eerste plaats is een totaal winstcijfer berekend voor 42 jute-spinnerijen over de vier achter ons liggende jaren. Voor alle fabrieken is in mindering gebracht de inkomstenbelasting met de opeenten en de oorlogswinstbelasting, die voldaan moest worden. In het hieronder volgend staatje, uitgedrukt in ponden, is achtereenvolgens de brutowinst, de obligatierente en de nettowinst vermeld, waar men tusschengevoegd vindt een indexcijfer op basis van het jaar 1914, terwijl ten slotte de verhouding tusschen nettowinst en volgestort kapitaal is aangegeven. Met de bedragen, die voor afschrijving gereserveerd werden, kon geen rekening gehouden worden, omdat de politiek, door de onderscheiden jute-spinnerijen in Bengalen gevolgd, te veel uiteenloopt.

	1914	1915	1916	1917
Brutowinst	982.000 (100)	4.820.000 (491)	6.309.000 (643)	4.447.000 (453)
Obligatierente ..	159.000	159.000	154.000	142.000
Nettowinst	823.000 (100)	4.661.000 (566)	6.155.000 (748)	4.305.000 (523)
Verh. $\frac{n. w.}{v. k.}$	10	58	75	49

Het volgend overzicht laat zien de schommelingen in de beursnoteering van een aantal aandelen van jute-industrieën. De koers voor ultimo Juli 1914 is op 100 gesteld.

	ult. Juli 1917	ult. Mrt. 1918
32 gewone aandelen ..	311	467
31 preferente „ ..	109	109

De productie in de katoen-industrie is in de laatste jaren zeer opgelopen en steeg in de periode 1917-1918 met meer dan 500 miljoen yards, dat is bijna 50 pCt. boven het gemiddelde van vóór den oorlog, terwijl de invoer verminderde met 1076 miljoen yards, gelijk 41 pCt., tot 1555 miljoen yards. Rekening houdende met den uitvoer van Britsch-Indië, blijft voor het binnenlandsch verbruik in de periode 1917-1918, 2926 miljoen yards tegenover een gemiddelde in de jaren vóór den oorlog van 3582 miljoen yards, zijnde een vermindering met 18 pCt.

Thans volgt een overzicht van de wijziging, die zich in de voorraden te Calcutta, Bombay en Karachi vertoonde in Juni 1918; vergeleken met de Juni-maand van het voorafgaande jaar (eerste kolom) en de normale hoeveelheid voor deze maand in de vóór-oorlog-sche periode (tweede kolom).

Calcutta	— 25	— 64
Bombay	— 12	— 36
Karachi	+ 75	+ 35

Het aantal weefgetouwen in de periode 1916-1917 steeg, vergeleken met het gemiddelde van vóór den oorlog, van 88.100 tot 110.800, dat is met 26 pCt. Het volgestorte kapitaal vermeerdeerde met 7 pCt. van 14,94 rs.lakhs in 1913-1914 tot 15,98 rs.lakhs in 1916-1917. In het laatste jaar vóór den oorlog bedroegen de dividenden van 36 maatschappijen tezamen 60 rs.lakhs, dat was 12 pCt. van het gezamenlijk volgestort aandelenkapitaal, hetwelk 5,13 rs.lakhs bedroeg. Hiertegenover keerden dezelfde maatschappijen in 1917 een totaal dividendbedrag van 1,71 rs.lakhs uit, dat was 33 pCt. van het toen 5,23 rs.lakhs bedragend kapitaal. De beursnoteering van een nominaal aandelenbedrag, groot 100 rs., afgeleid uit den prijs van 51 verschillende gewone aandelen, steeg van 128 rs. einde Juli 1914 tot 174 rs. op hetzelfde datum van het jaar 1917 en tot 238 rs. aan het einde van Juni 1918, zijnde vergeleken met den stand van vóór den oorlog een vermeerdering van 87 pCt. Deze aanzienlijk stijgende cijfers dateeren dus van de instelling van invoerrechten op katoenen goederen,

waarmede wij ons laatstelijk in de E.-S. B. van 31 October 1917, pag. 807 bezighielden. De „Economist” wijst sarcastisch op de opmerking in de publicatie van het statistisch bureau, dat deze aanzienlijke wijzigingen het gevolg zijn van de „conditions created by the war”, en veronderstelt, dat het vorengenoemd invoerrecht wel de belangrijkste „condition” zijn zal. Het blad „Capital” te Calcutta schrijft, aldus de „Economist”: „The cotton situation is becoming desperate, not from the point of view of the dealer and manufacturer, but from that of the consumer, whose burden from indirect taxation is increasing so as to break the back of a Hercules.”

Amerikaansche buitenlandse bankkantoren. — Sir Edward Holden in zijn jongste rede voor de aandeelhouders van de London City and Midland Bank — die in ruimen kring de aandacht getrokken heeft — sprak als zijn meening uit, dat de Engelsche banken de toerusting voor een grooter operatieterrein niet moeten zoeken in het vestigen van filialen in vreemde landen. Wij zullen de overwegingen, die den heer Holden aanleiding geven tot deze opvatting, thans niet nagaan. Er zal op zijne beschouwingen nog nader ingegaan kunnen worden, wanneer we de thans zoo actief voortschrijdende amalgamatie der Engelsche depositobanken weder in deze kolommen ter sprake brengen.

De opvatting van Sir Edward Holden, de feiten hebben het reeds aangetoond, worden in Engeland niet algemeen gedeeld en in de Vereenigde Staten is men in de leidende kringen ongetwijfeld positief de tegenovergestelde meening toegedaan. Wij behoeven er niet meer op te wijzen in welk groot aantal de belangrijke banken der Unie overgingen tot het oprichten van vestigingen, inzonderheid in Zuid-Amerika. Aan een zeer recente publicatie van den Federal Reserve Board willen wij echter bij deze gelegenheid het onderstaande overzicht ontleenen van de buitenlandse filialen van de Amerikaansche banken, waarbij toegevoegd is de datum waarop zij door de Unie-geëring zijn goedgekeurd. De lezer weet, dat de wetgeving van de V. S. deze formaliteit tot conditie stelt.

National City Bank, New York City:		
Filiaal te Buenos Aires, Argentinië....	2 Sept.	1914
do. te Montevideo, Uruguay.....	16 April	1915
do. te Rio de Janeiro, Brazilië....	2 Sept.	1914
Sub-filialen te Santos, Sao Paulo, Pernambuco, Para en Bahia, Brazilië.....	23 Dec.	1914
Filiaal te Havana, Cuba.....	17 Maart	1915
Sub-filialen te Santiago, Matanzas, Cienfuegos, Guantanamo, Camaguey, Cardenas, Manzanillo, Cuba; Kingston, Jamaica; Santo Domingo, Santo Domingo	17 Maart	1915
Filiaal te Valparaiso, Chili.....	18 Oct.	1915
Sub-filialen te Antofagasta en Santiago, Chili.....	18 Oct.	1915
Filiaal te Genua, Italië.....	25 Mei	1916
Sub-filialen te Turijn, Milaan, Venetië, Florence, Rome, Napels en Palermo, Italië.....	25 Mei	1916
Filiaal te St. Petersburg, Rusland.....	5 Juli	1916
Sub-filialen te Moscou, Odessa, Warschau, Riga, Bakoe, Astrakan, Wladiwostok, Sebastopol, Helsingfors en Wilna, Rusland.....	5 Juli	1916
Filiaal te Lima, Peru.....	31 Juli	1917
Sub-filialen te Payta, Callao en Mollendo, Peru.....	31 Juli	1917
Filiaal te Caracas, Venezuela.....	31 Juli	1917
Sub-filialen te La Guaira, Porto Cabello en Maracaibo.....	31 Juli	1917
Filiaal te San Juan, Portorico.....	13 Febr.	1918
Sub-filialen te Arecibo, Mayaguez en Ponce	13 Febr.	1918
Commercial National Bank, Washington, D.C.:		
Filiaal te Cristobal, Kanaal-Zone.....	30 Nov.	1914
do. te Panama City, Panama.....	12 Jan.	1915
First National Bank, Boston, Mass.		
Filiaal te Buenos Aires, Argentinië....	29 Jan.	1917

American Foreign Banking Corporation, New York:		
Filiaal te Port au Prince, Haïti.....	7 Jan.	1918
do. te Havana, Cuba.....	25 Febr.	1918
do. te Cristobal, (Kanaal-Zone) en Panama City.....	2 April	1918
do. te Rio de Janeiro, Brazilië....	23 Juli	1918
do. te Kaap Haïtien en St. Marc, Haïti	23 Juli	1918
do. te Cali, Columbia.....	23 Juli	1918

Mercantile Bank of the Americas: heeft filialen en overgenomen banken in:
 Frankrijk: Mercantile Bank of the Americas (Inc.), Parijs.
 Spanje: Mercantile Bank of the Americas (Inc.), Barcelona.
 Peru: Banco Mercantil Americano del Peru, Lima, Arequipa, Chiclayo, Callao.
 Ecuador: Mercantile Oversea Corporation, Guayaquil.
 Nicaragua: National Bank of Nicaragua (Inc.), Managua, Bluefields, Leon, Granada.
 Venezuela: Banco Mercantil Americano de Caracas, Caracas, La Guayra; Mercantile Oversea Corporation, Maracaibo.
 Brazilië: American Mercantile Bank of Brazil, Para, Pernambuco.
 Columbia: Banco Mercantil Americano de Colombia, Bogota, Barranquilla, Cartagena, Medellin; Mercantile Oversea Corporation, Bogota, Barranquilla, Cartagena, Medellin, Girardot, Honda.

De publicatie spreekt nog eens de bijzondere wenschelijkheid uit van een uitbouw in deze richting, terwijl gezegd wordt, dat het tijdstip thans goede kansen biedt en men er voor zorgen moet zijn slag te slaan.

Hiernaast kan er nog op gewezen worden dat de Amerikaansche bankwereld den laatsten tijd doende is buitenlandse bankcorporaties te stichten, zoo is onlangs door de Guaranty Trust Co. en de Mercantile Bank of New York ter bevordering van den handel met China en Siberië de Asia Banking Corporation met een filiaal in Shanghai opgericht.

Buitenlandsche handel van Japan in het eerste halfjaar 1918. — In de Economist van 14 September j.l. vindt men de cijfers van den Japanschen buitenlandschen handel over de eerste zes maanden van het loopende jaar vergeleken met de overeenkomstige maanden van het jaar 1917. Wij nemen hieronder deze cijfers, uitgedrukt in yen, over.

	1918	1917
invoer.....	839.898.334	447.948.282
uitvoer.....	896.922.275	708.519.640
uitvoer saldo....	57.023.941	260.571.358

De cijfers geven, zooals men ziet, blijk van een aanzienlijke wijziging in het beeld van de buitenlandse handelsbeweging. Tegenover een uiterst omvangrijke toeneming van het importcijfer — 391.950.052 yen — valt slechts een naar verhouding geringe aanwas bij het exportcijfer — 188.402.635 yen — waar te nemen, zoodat het uitvoer-saldo voor het eerste halfjaar 1918, naast dat van de voorafgaande overeenkomstige periode, een uiterst verkleinde gestalte vertoont. De hier gegeven tabel heeft betrekking op handelswaren. De tabel voor munt en muntmateriaal, eveneens uitgedrukt in yen, vertoont het volgende effect.

	1918	1917
invoer.....	1.816.942	172.987.498
uitvoer.....	4.000	65.448.216
invoer saldo....	1.812.942	107.539.282

Opmerkelijk is de zeer aanzienlijke daling, die uit deze cijfers spreekt.

REGEERINGSMAATREGELEN OP HANDELSGEBIED.

Aardappelen. De geheele aardappelooft 1918 wordt door de Regeering overgenomen. Voor eigen gebruik zullen aan verbouwers aardappelen worden gelaten tot een rantsoen van 4 H.L. à 70 K.G. Voor

alle consumptie-aardappelen zal een prijs betaald worden van f 6,50 per 100 K.G.

Opslag van aardappelen door particulieren. Volgens eene circulaire van den Minister kunnen de gemeentebesturen aan particulieren, die daartoe geschikte bewaarplaatsen bezitten, gelegenheid geven voor den winter aardappelen op te slaan. In overweging wordt gegeven dit in geen grootere hoeveelheden te laten doen dan ten behoeve van hen, die geen geschikte opslagplaats hebben, door de gemeente zijn opgeslagen. Het rantsoen zal in den winter niet hooger kunnen zijn dan 4 K.G. per persoon per week. Zoo spoedig mogelijk zal gezorgd worden, dat in iedere gemeente de beschikking wordt verkregen over een hoeveelheid aardappelen van 70 K.G. voor ieder inwoner boven 1 jaar.

Pootaardappelen. Eveneens is een regeling getroffen voor de aflevering van een maximumprijzen zijn gesteld voor pootaardappelen.

Suikerrantsoeneering. De productie gaat achteruit; de suikerogst bedroeg over 1916/17 263.416 ton, over 1917/18 slechts 200.160 ton, de nieuwe oogst wordt geschat op 175.000 ton. Daartegenover is het verbruik, zoowel voor consumptie als in de industrie, zeer sterk gestegen, terwijl geen invoer meer plaats vindt.

Lupinen. Aan de lijst van gewassen, die door de regering in bezit worden genomen is toegevoegd lupinen. Tevens zijn maximumprijzen vastgesteld voor lupinen en rood klaverzaad oogst 1918.

K.a.s. Verboden is de aflevering, de verkoop en het vervoer van kaas.

Onderbons voor vet. Bij maaltijden in restaurants mag worden ingenomen voor een eerste ontbijt een bon van 5 gram, voor de andere maaltijden 10 gram; de oude wisselbons blijven ook nog gedurende het tweede tijdvak geldig.

Huishoudjam. Huishoudjam zal door tusschenkomst van het Rijks Centraal Administratiekantoor aan de gemeenten geleverd worden. Het rantsoen is vastgesteld op één ons per hoofd per week. Maximumprijzen in den kleinhandel f 1,05 per K.G. en f 0,11 per ons uitgewogen. Andere jam tot de bij beschikking van 7 September vastgestelde maximumprijzen.

Bessensap. Bij beschikking van 26 Augustus is verboden het vervoer en de aflevering van bessensap met een extractgehalte van minder dan 7½ pCt., terwijl maximumprijzen voor dit artikel in groot- en kleinhandel daarbij zijn vastgesteld.

Honing. Maximumprijzen zijn vastgesteld voor pers- of zeemhoning, nl. f 0,57½ per ½ K.G. in groot- en tusschenhandel en f 0,67½ in den kleinhandel.

Voor honing van den oogst 1919 worden zeer loonnende maximumprijzen vastgesteld, zulks in de verwachting, dat zal worden zorg gedragen voor een voldoende aantal bijenzwermen om de bestuiving van het uit te zaaien koolzaad, van belang voor de vetvoorziening, te bewerkstelligen.

Beperking teelt van sjalotten en pootuien. De teelt van sjalotten en pootuien voor den handel in 1919 zal alleen toegestaan worden aan hen, die in de jaren 1913 en 1914 reeds deze gewassen verbouwden en dan slechts tot een bepaald percentage.

Ooftboombladeren. Ingetrokken is de beschikking, betreffende het vervoer en de verwerking van ooftboombladeren.

Bloemkoolbladeren. Verboden is het drogen van bloemkoolbladeren.

Beendermeel. Een begin is gemaakt met de verdeling van beendermeel ten behoeve van bemesting voor oogst 1919; prijs f 20 per 100 K.G. bruto voor netto.

Schoenen en zoolleder. Behalve voor schoenen is, in verband met den beperkten voorraad zoolleder, ook een algemeene rantsoeneering — onder

beheer der gemeenten te stellen — noodig voor reparatiewerk van zolen en hakken.

De productie van schoenwerk is voor het 3e kwartaal van 1918 bepaald op de helft van de normale. Verboden is aanmaak van dames- en heerenrijlaarzen en van geheel leeren dames- en kinderlaarzen van meer dan 15, resp. 12 c.M. schachthoogte.

MAANDCIJFERS.

EMISSIES IN SEPTEMBER 1918.

Provinc. en Gemeentelijke leeningen f	24.547.292,—
zijnde:	
Leening Noord-Holland f	3.808.000,—
5 % obl. à 100 %.	
Gem. Rotterdam f	10.000.000,—
5 % obl. à 99¾ %.	
Gem. 's-Gravenhage f	10.000.000,—
5 % obl. à 99¾ %.	
Gem. Alkmaar f	200.000,—
5 % obl. à 100 %.	
f	590.000,—
5 % obl. à 99,88 %.	
Bank- en Crediet-instellingen	10.875.000,—
zijnde:	
Ned.-Ind. Escompto Mij.	
f	5.000.000,—
aand. à 122½ %	
Maatschappij voor Gemeente-Crediet	
f	1.000.000,—
4½ % obl. à 95 %	
Haarlemsche Bankvereniging	
f	1.000.000,—
aandeelen à 120 %	
Marx & Co's Bank	
f	2.000.000,—
aandeelen à 130 %	
Industriele Ondernemingen	1.273.000,—
zijnde:	
N.V. Alg. Ned. Elec. Mij. v/h Groeneveld Ruempol & Co.	
f	250.000,—
aandeelen à 140 %	
N.V. „Franeker”, tot bereiding van aardappelvlokken	
f	100.000,—
aandeelen à 120 %	
Rotterd. Metaal-Industrie	
f	200.000,—
aandeelen à 110 %	
N.V. Deventer Glasmaatschappij v/h J. Pouwels Coelingh	
f	250.000,—
aandeelen à 150 %	
N.V. Rott. Machinefabriek „Braat”	
f	208.000,—
aandeelen à 100 %	
Petroleum-Ondernemingen	42.763.600,—
zijnde:	
Kon. Ned. Mij. tot Expl. van Petr.-bronnen in Ned.-Indië ¹⁾	
f	42.763.600,—
aandeelen à 100 %	
Diversen	1.848.600,—
zijnde:	
Waterschap „Electra”	
f	1.800.000,—
5 % obl. à 101 %	
Utrechtsche Assurantie-Maatschappij	
f	300.000,—
aandeelen (met 10 % storting) à 102 %	
Totaal	f 81.307.492,—

terwijl voorts ook hier te lande gelegenheid bestond tot inschrijving op \$ 6.000.000 7 % convertible gouddebentures Cities Service Company à 102½ %.

¹⁾ Deze emissie werd ook te Londen en New York aangeboden, naar de dagbladpers berichtte werd ¼ van het bedrag der uitgifte voor buitenlandsche rekening opgenomen.

Totaal der emissies in Januari . . .	f 536.940.910,—
Februari	12.202.250,—
Maart	56.044.025,—
April	9.419.875,—
Mei	19.256.078,—
Juni	33.032.976,—
Juli	50.604.250,—
Augustus	9.242.224,—
September	81.307.492,—
Algemeen Totaal	f 808.050.080,—

Bovendien:

f	23.790.000,—	3/m. Schatkistpromessen à f	991,85
„	15.190.000,—	6/m. „	981,85
„	20.963.000,—	4½ % Schatkistbiljetten „	1.006,36

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTOS.

	28 September 1918	20 Juli 1914
Ned. Bank	Disc. Wissels. 4 1/2 sedert 1 Juli '15	3 1/2 sedert 23 Mrt. '14
Bel. Binn. Eff. Vrsch. in R.C.	4 1/2 " 1 " '15	4 " 23 " '14
Bank van Engeland	5 " 7 Apr. '17	3 " 29 Jan. '14
Duitsche Rijksbank	5 " 23 Dec. '14	4 " 5 Febr. '14
Bank van Frankrijk	5 " 21 Aug. '14	3 1/2 " 29 Jan. '14
Oostenr. Hong. Bk.	5 " 12 Apr. '15	4 " 12 Mrt. '14
Nat. Bank v. Denem.	5 " 9 " '15	5 " 6 Febr. '14
Zweedsche Rijksbk.	7 " 20 Mrt. '18	4 1/2 " 6 " '14
Bank v. Noorwegen	6 " 14 Dec. '17	4 1/2 " 11 " '14
Zwitsersche Nat. Bk.	4 1/2 " 31 " '14	3 1/2 " 19 " '14
Bank van Spanje ..	4 " 22 Mrt. '17	4 1/2 " —
Bank van Italië ..	5 " 10 Jan. '18	5 " 9 Mei '14
Feder. Res. Bk. N.Y.	3 1/2-4 1/2	—
Javasche Bank.	3 1/2 " 1 Aug. '09	3 1/2 " 1 Aug. '09

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen	Berlijn	Parijs	N. York
	Part. disconto	Prolongatie				
28 Sept. '18	2 7/8-3 1/2	3 1/2	3 1/2	4-5/8	—	5 1/4-6
23-28 S. '18	2 7/8-3	2 1/2-3 1/2	3 1/2	4-5/8	—	5 1/4-6
16-20 S. '18	2 1/2-3	2 1/2	3 1/2	4-5/8	—	5 1/4-6
9-14 S. '18	2 1/2-3	3	3 1/2	4-5/8	—	5 1/2-6
24-29 S. '17	1 3/8-3/4	2 1/4-3/4	4 3/8-5/8	4-5/8	—	2-6
25-30 S. '16	1-2	2-1/2	5/8	4-5/8	—	2-3
20-24 Jul. '14	3 1/8-3/16	2 1/4-3/4	2 1/4-3/4	2 1/8-1/2	2 3/4	1 1/4-2 1/2

1) Noteering van 27 September.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

Londen opende vrij vast op 9.98, liep daarna weder terug en bleef verder de gehele week op circa 9.91 tot Zaterdag, toen onder den indruk van het verzoek om een wapenstilstand van Bulgarije een zeer vaste stemming ontstond voor de Ententewissels, waarbij Londen op 9.97 kwam, terwijl Parijs 38.50 en New-York 2.09 bereikten. Marken en Oostenr. Kronen waren in het begin der week weder sterk aangeboden en daalden van 31.62 1/2 en 17.40 tot 31.15 en 16.70. Om dezelfde reden waren deze echter Zaterdag eveneens meer gezocht.

In tegenstelling met hier werd echter in Zwitserland en Skandinavië de toestand voor Duitschland zeer slecht beoordeeld. Door het aanbod, dat uit die landen kwam, liepen de koersen daarop iets terug, maar desniettegenstaande sloot de markt ook voor deze wissels beduidend vaster.

De neutrale wissels bleven vrij stationnair met uitzondering van Zwitserland, dat aanvankelijk zeer vast was en van 46.70 opkwam tot 47.70, maar de laatste twee dagen weder plotseling inzakte tot 47.20.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	Londen	Parijs	Berlijn	Weenen	St. Petersburg	New York
23 Sept. 1918..	9.93	38.10	31.62 1/2	17.45	—	2.08 1/4
24 " 1918..	9.93 1/2	38.10	31.60	17.22 1/2	—	2.08 3/8
25 " 1918..	9.91 1/2	38.10	31.25	16.90	—	2.08
26 " 1918..	9.90 1/2	37.92 1/2	31.25	16.80	—	2.07 3/4
27 " 1918..	9.91	38.10	31.45	17.—	—	2.08
28 " 1918..	9.96	38.25	31.70	17.30	—	2.09
Laagste d. w. 1)	9.89	37.90	31.10	16.70	—	2.07
Hoogste " " 1)	9.98	38.60	32.10	17.55	—	2.09
21 Sept. 1918..	9.92	38.05	31.80	17.45	—	2.07 7/8
14 " 1918..	9.81	37.55	31.55	17.25	—	2.05 3/4
Muntpariteit..	12.10 5/8	48.—	59.26	50.41	1.28	2.48 3/4

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.

Data	Stockholm	Kopenhagen	Christiana	Zwitserland	Spanje	Batavia telegrafisch
23 Sept. 1918	69.70	62.60	64.—	46.75	47.75	99 1/2-100 1/2
24 " 1918	69.75	62.55	63.90	47.—	48.50	99 1/2-100 1/2
25 " 1918	69.95	62.37 1/2	63.95	47.25	48.50	99 1/2-100 1/2
26 " 1918	69.95	62.50	64.15	47.65	48.75	99 1/2-100 1/2
27 " 1918	70.02 1/2	62.42 1/2	64.25	47.55	48.50	99 1/2-100 1/2
28 " 1918	69.80	62.50	64.20	47.20	48.50	99 1/2-100 1/2
L'ste d. w. 1)	69.50	62.30	63.80	46.50	47.25	99 1/2
II'ste " " 1)	70.10	62.65	64.40	47.75	49.—	100 1/2
21 Sept. 1918	69.85	62.60	64.—	46.70	48.—	99 1/2-100 1/2
14 " 1918	69.80	62.70	63.90	46.60	48.25	99 1/2-100 1/2
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Londen	Zicht Parijs	Zicht Londen	Zicht Amsterdam
	(in \$ per £)	(in frs. p. \$)	(in cents p. 4 Rm.)	(in cents per gld.)
28 Sept. 1918	4.76.55	5.48	nom.	48 1/8
Laagste d. week..	4.76.55	5.47 7/8	nom.	47 3/4
Hoogste " " ..	4.76.65	5.48 3/8	nom.	48 1/8
21 Sept. 1918	4.76.55	5.48	nom.	48
14 " 1918	4.76.50	5.48	nom.	48 1/4
Muntpariteit....	4.86.67	5.18 1/4	95 1/4	40 3/16

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN.

Plaatsen en Londen	Noteerings-eenheden	30 Aug. 1918	5 Sept. 1918	Tijdperk 6-18 Sept. 1918		18 Sept. 1918
				Laagste	Hoogste	
Alexandrië ..	Piast. p. £	97 7/16	97 13/32	97 13/32	97 13/32	97 13/32
B. Aires	d.p.gd.pes.	50 3/4	51	50 3/8	51 11/16	50 3/16 2)
Calcutta	sh/d.p.rup.	1/6 1/32	1/6 1/32	1/6	1/6 1/16	1/6 1/32
Hongkong ...	id. p. \$	3/6 1/4	3/6 3/4	3/6 3/4	3/8	3/8
Lissabon	d.p.escudo	29 7/8	29 1/4	29	30 1/2	30
Madrid	Peset. p. £	20.29	20.33	20.35	21.00	20.81
Montevideo ..	d.p.peso	63	62 7/8	62 3/8	64 1/4	63 1/4
Montreal....	\$ per £	4.85 3/4	4.85 3/4	4.85 1/4	4.86 1/4	4.86 1/8
R.d.Janeiro 1)	d.p.milr.	12 3/8	12 3/16	12 3/16	12 1/2	12 3/16
Rome	Lires p. £	30.31 1/2	30.31 1/2	30.25	30.37 1/2	30.31 1/2
Shanghai ..	sh/d.p.tael	5	5	5	5/6	5/6
Singapore ...	id. p. \$	2/3 29/32	2/3 29/32	2/3 19/32	2/4 1/16	2/3 31/32
Valparaiso 1)	d.p.pap.p.	16 7/16	16 3/8	16 1/2	16 1/2	16 1/2
Yokohama ..	sh/d.p.yen	nom.	2/3 1/4	2/3	2/3 1/2	2/3 1/4

1) Noteeringen op 90 dagen.
2) Koers van 16 September.

GOUD EN ZILVER.

Sedert 29 Juli 1916 worden de dagelijksche ontvangsten en onttrekkingen van goud door de Bank van Engeland tijdelijk niet bekend gemaakt.

NOTEERING VAN ZILVER.

	Noteering te Londen.	te New York
28 Sept. 1918.....	49 1/2	101 1/8
21 " 1918.....	49 1/2	101 1/8
14 " 1918.....	49 1/2	101 1/8
7 " 1918.....	49 1/2	101 1/8
31 Aug. 1918.....	49 1/2	101 1/8
29 Sept. 1917.....	49	96 3/8
30 Sept. 1916.....	32 7/8	69 1/8
20 Juli 1914.....	24 15/16	54 1/8

N. U. M.

Weekstaat der Nederlandsche Uitvoermaatschappij. Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Bankers	Buitent. Schatkistbilj.	Debet Diverse reken. 1)	5 p.Ct. Schuld-brieven	Credit Diverse reken. 1)
26 Sept. 1918..	3.573	49.600	63.900	14.470	90.255
19 " 1918..	1.964	43.100	60.300	14.447	86.173
12 " 1918..	1.680	43.100	60.300	14.447	85.864
5 " 1918..	1.599	43.100	60.300	14.405	85.750
29 Aug. 1918..	1.300	43.100	60.300	14.342	82.449

1) Beide rekeningen omvatten, behalve garantiewissels in portefeuille tot het bedrag der buitent. schatkistbiljetten, in hoofdzaak garantiewissels in depôt bij de Ned. Bank.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 28 September 1918.

Activa.

Binnenl. Wis-	H.-bk.	f 102.724.294,61	
sels, Prom.,	B.-bk.	" 88.482,63	
enz. in disc.	Ag.sch.	" 14.805.587,05	f 117.418.364,29
Papier o. h. Buitenl. in			
disconto			
Idem eigen portef.		f 7.801.996,—	
Af: Verkocht maar voor			
de bk. nog niet afgel.		"	7.801.996,—
Beleeningen			
incl. vrsch.	H.-bk.	f 66.283.634,89	
in rek.-crt.	B.-bk.	" 5.068.269,07	
op onderp.	Ag.sch.	" 41.430.326,55 1/2	
		f 112.782.230,51 1/2	
Op Effecten		f 111.017.730,51 1/2	
Op Goederen en Spec.		" 1.764.500,—	112.782.230,51 1/2
Voorschotten a. h. Rijk			
Munt en Muntmateriaal			
Munt, Goud		f 85.489.755,—	
Muntmat., Goud		" 623.218.490,40 1/2	
		f 708.708.245,40 1/2	
Munt, Zilver, enz.		" 8.042.116,46	
Muntmat., Zilver		"	716.750.361,86 1/2
Effecten			
Bel. v. h. Res.fonds.		f 5.041.969,32	
id. van 1/2 v. h. kapit.		" 3.894.261,18	8.936.230,50
Geb. en Meub. der Bank			1.770.000,—
Diverse rekeningen			102.209.351,02 1/2
		f 1.067.668.534,19 1/2	

Passiva.

Kapitaal		f 20.000.000,—
Reservefonds		" 5.079.402,56
Bankbiljetten in omloop		" 971.567.190,—
Bankassignatiën in omloop		" 5.147.409,07
Rekening-Courant saldo's:		
Van het Rijk		f 1.606.710,03 1/2
Van anderen		" 58.883.244,80
		60.489.954,83 1/2
Diverse rekeningen		" 5.394.577,73
		f 1.067.668.534,19 1/2
Beschikbaar metaalsaldo		f 508.671.302,54
Op de basis van 2/5 metaaldekking		" 301.232.391,76
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop		
dan waartoe de Bank gerechtigd is		" 2.543.356.510,—

Verschillen met den vorigen weekstand:

	Meer	Minder
Disconto's	3.961.701,36 1/2	
Buitenlandsche wissels	88.434,—	
Beleeningen	11.701.370,94 1/2	
Goud	1.898.705,03 1/2	
Zilver	45.397,81 1/2	
Bankbiljetten	15.307.680,—	
Part. Rek.-Crt. saldo's		17.126.156,79

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opschbare schulden
28 Sept. 1918	708.708	8.042	971.557	65.637
21 " 1918	706.810	7.997	956.250	77.383
14 " 1918	707.695	7.988	954.057	67.561
7 " 1918	707.437	7.959	953.797	61.104
31 Aug. 1918	709.316	7.953	946.392	46.733
24 " 1918	707.424	7.953	922.122	69.883
17 " 1918	706.089	7.861	922.377	60.996
10 " 1918	706.419	7.867	919.104	56.560
3 " 1918	713.251	7.860	927.020	53.851
27 Juli 1918	715.123	7.793	909.750	78.846
20 " 1918	715.258	7.729	910.655	77.111
13 " 1918	717.388	7.741	920.180	65.569
6 " 1918	717.518	7.690	926.054	60.354
29 Sept. 1917	675.916	7.264	808.812	70.458
30 Sept. 1916	587.360	6.597	700.782	108.636
25 Juli 1914	162.114	8.228	310.437	6.198

Data	Disconto's		Beleeningen	Beschikbaar Metaalsaldo	Dektings-percentage
	Totaal	Hiervan Schatkist-promessen rechtstreeks			
28 Sept. 1918	117.418	98.000	112.782	508.671	69
21 " 1918	113.457	94.000	101.081	507.411	69
14 " 1918	99.258	80.000	102.049	510.661	70
7 " 1918	89.209	70.000	104.711	511.685	70
31 Aug. 1918	75.116	57.000	104.715	517.884	72
24 " 1918	72.204	55.000	100.660	516.194	72
17 " 1918	64.448	47.000	101.787	516.473	73
10 " 1918	61.395	43.000	101.508	518.330	73
3 " 1918	51.430	32.000	110.082	524.086	74
27 Juli 1918	52.139	32.000	112.300	524.319	73
20 " 1918	44.854	23.000	114.844	524.526	73
13 " 1918	34.101	11.000	115.627	527.036	74
6 " 1918	41.994	17.000	119.042	526.981	74
29 Sept. 1917	57.628	47.000	72.055	506.310	78
30 Sept. 1916	105.616	89.500	60.662	431.171	73
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	43.521 ¹⁾	54

¹⁾ Op de basis van 2/5 metaaldekking.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	21 Sept. 1918	28 Sept. 1918
Aan schatkistpromessen..	f 231.460.000,—	f 259.740.000,—
waarvan rechtstreeks bij de Ned. Bank geplaatst	" 94.000.000,—	" 98.000.000,—
Aan schatkistbiljetten ..	" 78.695.000,—	" 78.695.000,—
Aan zilverbons	" 64.162.057,—	" 65.149.125,—

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Naast de per mail ontvangen gegevens worden de telegrafisch bekend geworden totaalcijfers der obligo's en uitzettingen en het beschikbaar metaalsaldo van latere data opgenomen.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opschbare schulden
21 Sept. 1918	***	***		256.100
14 " 1918	***	***		253.700
15 Juni 1918	102.310	13.939	189.748	67.541
8 " 1918	101.357	15.292	190.304	64.362
1 " 1918	100.863	15.735	185.897	68.287
22 Sept. 1917	82.246	17.393	173.293	58.435
23 Sept. 1916	69.342	23.902	151.071	65.243
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634

Data	Disconto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalbaar	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Beschikbaar metaalsaldo	Dektings-percentage
21 Sept. 1918		136.900		***	63.300	***
14 " 1918		132.800		***	63.800	***
15 Juni 1918	8.260	23.159	73.271	24.391	64.911	45
8 " 1918	8.041	23.028	70.267	23.844	65.887	46
1 " 1918	7.737	26.324	69.586	24.956	65.925	46
22 Sept. 1917	7.808	34.774	72.943	19.699	53.578	43
23 Sept. 1916	6.706	37.223	63.578	7.176	51.982	45
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	2.228	4.842 ²⁾	44

¹⁾ Sluitpost der activa. ²⁾ Op de basis van 2/5 metaaldekking.

SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulante	Andere opschbare schulden	Disconto's	Div. rekeningen ¹⁾
29 Juni 1918	691 ²⁾	1.474	842	1.168	671
22 " 1918	680 ³⁾	1.405	811	1.163	611
15 " 1918	674 ⁴⁾	1.363	853	1.134	606
8 " 1918	664 ⁵⁾	1.408	802	1.124	598
30 Juni 1917	766	1.201	1.015	886	668
1 Juli 1916	797	1.012	730	957	561
25 Juli 1914	645	1.100	560	735	396

¹⁾ Sluitpost der activa.

²⁾ Hiervan zilverbons 39 dz. gld.

³⁾ Idem 51 dz. gld.

⁴⁾ Idem 58 dz. gld.

⁵⁾ Idem 60 dz. gld.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden p. st.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Goed. Sec.
25 Sept. 1918	71.542	60.496	***	***	***
18 " 1918	70.996	59.398	***	***	***
11 " 1918	70.703	59.056	271.629	28.500	249.572
4 " 1918	69.933	58.597	270.353	28.500	248.322
26 Sept. 1917	55.097	41.182	178.640	28.500	152.062
27 Sept. 1916	53.552	36.536	131.525	28.500	99.321
22 Juli 1914	40.164	29.317

Data	Goed. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dekking-percentage 1)
25 Sept. '18	54.203	100.336	31.942	133.988	29.497	17,78
18 " '18	56.568	99.547	38.133	129.955	30.047	17,88
11 " '18	64.644	98.393	36.127	138.924	30.098	17,20
4 " '18	58.166	98.886	37.012	131.725	29.785	17,65
26 Sept. '17	58.189	93.594	44.285	121.703	32.365	19,50
27 Sept. '16	42.188	95.387	53.372	101.483	35.467	22 1/8
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 1/8

1) Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

DUITSCHER RIJKS BANK.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehenskassenscheine, in duizenden Mark.

Data	Metaal	Daarvan Goud	Kassenscheine	Circulatie	Dekking-percentage 1)
22 Sept. 1918	2.565.351	2.447.215	2.340.130	14.429.381	34
15 " 1918	2.466.472	2.348.225	2.303.655	14.044.593	34
7 " 1918	2.466.906	2.348.268	2.228.594	14.104.684	33
31 Aug. 1918	2.467.144	2.348.099	2.172.466	13.639.098	35
22 Sept. 1917	2.511.513	2.403.854	864.219	9.603.573	35
22 Sept. 1916	2.492.605	2.471.626	212.068	6.860.047	39
23 Juli 1914	1.691.398	1.356.857	65.479	1.890.895	93

1) Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

Data	Wissels	Rek. Cr.	Darlehenskassenscheine	
			Totaal uitgegeven	In kas bij de Reichsbank
22 Sept. 1918	17.590.086	9.106.408	10.941.700	2.327.800
15 " 1918	17.485.626	8.923.913	10.797.100	2.290.200
7 " 1918	16.999.374	8.702.566	10.615.800	2.215.000
31 Aug. 1918	17.674.154	9.432.051	10.534.600	2.158.800
22 Sept. 1917	11.265.959	5.972.139	6.110.700	749.400
22 Sept. 1916	7.687.918	3.679.741	2.123.800	182.900
23 Juli 1914	750.892	943.964

RUSSISCHE STAATSBANK.

Sedert 5 November 1917 is geen bankstaat verschenen.

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Bull.gew. voorsch. afd. Staat
26 Sept. '18	5.437.881	2.037.108	320.564	1.539.631	18.000.000
19 " '18	5.437.420	2.037.108	319.767	1.577.089	18.000.000
12 " '18	5.436.899	2.037.108	319.740	1.648.461	18.000.000
5 " '18	5.436.150	2.037.108	320.175	1.656.453	3.277.166
27 Sept. '17	5.319.381	2.037.108	260.286	681.594	11.650.000
28 Sept. '16	4.832.751	—	336.840	723.220	8.500.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitgestelde Wissels	Beleening	Bankbiljetten	Rek. Cr. Particulieren.	Rek. Cr. Staat
	851.272	1.059.226	818.855	29.922.374	3.106.859	57.485
824.222	1.060.650	824.937	29.788.150	3.005.650	351.656	
812.269	1.061.895	818.856	29.763.683	3.089.989	354.318	
892.479	1.063.569	823.256	29.727.389	328.503	181.140	
574.860	1.162.999	1.099.488	20.994.829	2.910.211	38.607	
410.958	1.386.186	1.176.805	16.714.063	2.248.051	36.322	
1.541.080	—	769.400	5.911.910	942.570	400.560	

SOCIÉTÉ GÉNÉRALE DE BELGIQUE. 1)

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitenl. saldi	Beleening van buitenl. vorder.	Beleening van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleen.	Circulatie	Rek. Cr. saldi
26 Sept. '18	1.145.778	99.982	480.000	101.783	1.452.948	365.452
19 " '18	1.127.848	99.976	480.000	100.315	1.452.947	345.068
12 " '18	1.130.276	99.963	480.000	102.329	1.446.174	357.283
5 " '18	1.067.209	99.936	480.000	97.835	1.405.292	330.591
27 Sept. '17	460.199	90.386	480.000	98.010	1.015.657	102.801
28 Sept. '16	334.019	73.332	480.000	48.176	808.911	118.918

1) Sedert einde 1914 met de functie van circulatiebank belast.

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goud	Waarvan voor dekking F. R. Notes	Waarvan in het buitenland	Zilver etc.	F.R. Notes in circulatie
2 Aug. '18	1.980.896	939.611	9.696	54.022	1.906.465
26 Juli '18	1.974.200	945.783	11.628	55.129	1.870.835
19 " '18	1.975.448	974.945	15.496	55.647	1.829.045
12 " '18	1.960.052	997.560	15.529	55.932	1.813.425
3 Aug. '17	1.367.673	477.235	52.500	53.709	540.785

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Waarvan Kapitaal	Algem. Dekking-percentage 1)	Percent. Gouddekking circulatie
2 Aug. '18	1.480.104	2.090.397	76.518	66,8	49,3
26 Juli '18	1.507.425	2.181.262	76.441	63,4	50,6
19 " '18	1.409.278	2.225.268	76.383	63,9	53,8
12 " '18	1.378.346	2.194.074	76.324	61,9	55,0
3 Aug. '17	305.131	1.395.974	57.881	74,6	88,2

1) Verhouding tusschen: den totalen goudvoorraad, zilver etc., en de opeisbare schulden: F. R. Notes en netto deposito's met inbegrip van het kapitaal.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
26 Juli '18	725	12.668.369	1.150.922	11.132.555	1.426.697
19 " '18	718	12.402.030	1.161.867	10.931.250	1.409.212
12 " '18	713	12.561.057	1.142.726	11.258.595	1.410.345
5 " '18	696	12.459.708	1.079.196	11.048.921	1.383.546
28 Juni '18	681	12.322.121	1.243.680	11.337.485	1.360.152

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 30 September 1918.

Het is begrijpelijk, dat vooral aan de beurs te Berlijn het Bulgaarsche voorstel een bijna panischen schrik heeft veroorzaakt. Twee factoren kunnen voor deze buitengewone ontsteltenis worden aangevoerd. In de eerste plaats was het de vrees, dat de Vierbond door de houding van Bulgarije uiteen zou vallen, vooral, waar nog geen enkele uiting van officieele Deutsche Regeeringspersonen te dien opzichte bekend was gemaakt. Met volle kracht kwam derhalve de slag aan. Doch, behalve deze politieke, was er nog een niet minder krachtige economische factor, die de heftige daling, waarvan de Berlijnsche beurs in de achter ons liggende dagen getuige is geweest, in de hand heeft gewerkt.

In deze kolommen is reeds herhaaldelijk gewezen op de omvangrijke speculatie, die op de effectenmarkt in den loop der oorlogsjaren was ontstaan. De gemakkelijke wijze van geldverdiene had bijna iedere voorzichtigheid geëlimineerd, zoodat eenige overweging omtrent speciale oorlogconjunctuur of extra hoge dividend-uitkeeringen vrijwel geheel achterwege bleef. Zeer groote posities werden opgebouwd, meestal samengesteld uit fondsen, die 150 à 200 pCt. boven het normale niveau noteerden, terwijl aan den anderen kant, contramine van eenige beteekenis niet bestond.

Toen dan ook de vrees voor politieke complicaties en hiermede voor het onttrekken van gelden door de banken opkwam, was het een „sauve qui peut”, waartegenover geen enkele steun uit dekkingsaankopen kon worden gesteld. Ook de bona-fide-koopers bleven, in afwachting van de komende gebeurtenissen, uit. En de omstandigheid, die in vroegere tijden bij heftige dalingen vaak steun verschafte, n.l. de interventie der beursmakelaars, kon thans ook geen uitwerking hebben, omdat de kortelings ingevoerde belastingverhoogingen een zeer sterke rem op het entameeren van affaires vormden. Er zijn dan ook thans reeds stemmen opgegaan, die er bij den Bondsraad op aandringen, de belasting op aandelen terug te brengen tot 2 pro mille, tot welke vermindering deze Raad het recht heeft, indien de omstandigheden dit z. i. noodzakelijk maken.

Behalve de hier genoemde omstandigheden werkten in het midden der vorige week ook nog verlamdend op het handelsleven de vliegeraanvallen, die o.a. boven Frankfurt a/Main werden ondernomen. Zoo moest Woensdag j.l. het aanvansuur der beurs in laatstgenoemde plaats aanmerkelijk worden verschoven; het spreekt vanzelf, dat daarna de lust tot zakendoen niet zeer groot meer kon worden genoemd.

Bij de daling werden petroleumaandelen het sterkst betrokken, doch ook voor andere fondsen behoorden reacties van 20 en 30 pCt. niet tot de uitzonderingen. Zoo bestond voor Montaanwaarden, automobielfondsen en dergelijke oorlogspapieren zoo goed als geen belangstelling. Ook de z.g. „vredes”-fondsen echter hadden zeer sterk onder algemeen aanbod te lijden. Een en ander werd nog in de hand gewerkt door het feit, dat de groote banken den tijd voor steunaankopen klaarblijkelijk nog niet gekomen achtten. Op zich zelve kan dan ook een omlaagschroeven van het koerspeil slechts als een gezonde reactie worden beschouwd en het is te verwachten, dat de leiders in de financieele wereld hiermede terdege rekening zullen houden.

Van de beurs te Weenen is slechts weinig bekend geworden, hoewel ook van daar verluidd, dat het aanbod op alle gebied een geweldigen omvang heeft aangenomen. Voordat het Bulgaarsche aanbod bekend was geworden, was de stemming overigens ook al niet geanimeerd geweest, ondanks de door de Oostenrijksche regeering gepubliceerde vredesnota. De financieele toestand der Dubbel-Monarchie heeft ter beurze nogal eenige bezorgdheid gewekt, temeer, waar de regeering thans heeft aangekondigd, dat alle douane-betalingen, welke in papier geschieden, in den volgorde met een agio van 150 pCt. verhoogd zullen worden. In sommige kringen acht men deze bepaling een officieele erkenning van de geringere koopkracht der Oostenrijksche biljetten; andere daarentegen oordeelen hieromtrent milder. De laatste zijn n.l. van meening, dat het hier slechts geldt een bevestiging van een reeds lang bestaanden toestand. In Oostenrijk-Hongarije bestaat n.l. de bepaling, dat alle invoerrechten in goud betaald moeten worden. Gedurende den oorlog is deze bepaling slechts van toepassing geweest op den import van luxe artikelen; de overige zijn voor het grootste gedeelte van iedere belasting vrijgesteld. Sommigen nu achten de thans voorgeschreven maatregelen zelfs gunstig, daar de lijst van vrije artikelen ongewijzigd blijft en de import van luxe- en andere goederen, die wel aan belasting onderhevig zijn, thans wellicht zal worden beperkt. Over het geheel echter heeft het voorschrift een niet al te gunstigen indruk teweeggebracht.

Te Parijs hebben de voorvallen van de laatste dagen een zeer optimistische stemming te voorschijn geroepen. In het vorig overzicht werd reeds melding gemaakt van de voorgenomen uitgifte der vierde Fransche oorlogsleening; thans kan worden gemeld, dat de inschrijvingen op deze emissie opengesteld zullen worden tot den koers van 70,80 pCt. van den 20en October tot den 24en November. De modaliteiten dezer leening zijn hier ter plaatse eveneens reeds gereleveerd. Vermelding verdient hier nog, dat onder den invloed van de voor de Entente gunstige krijgsvorrichtingen de koersen van alle Fransche staats- en oorlogsleeningen vrij sterk gemonteerd zijn. Ook maakte het een zeer goeden indruk, dat van het door de Vereenigde Staten van Noord-Amerika ter beschikking gestelde crediet ad. 200 millioen dollar, bestemd tot het afbetalen van een deel der Staatsschuld aan de Banque de France, slechts een gedeelte verbruikt is geworden; de rest heeft de schatkist uit eigen middelen weten te vinden.

In verband met de nieuwe Fransche oorlogsleening is het interessant de mededeeling van de budget-commissie betreffende de buitenlandsche schuld van Frankrijk te beschouwen. Deze schuld bedroeg einde Augustus j.l. Fr. 25.679.000.000; hieruit volgt, dat sinds den aanvang van den oorlog ongeveer één vierde gedeelte van de totale uitgaven bij de bondgenooten opgenomen is. De totale schuld gedurende de vier oorlogsjaren wordt n.l. op Fr. 104.412.000.000 becijferd, waarvan Fr. 32.187.000.000 binnenlandsche leeningen op langen termijn, Fr. 26.453.000.000 Bons de la Défense Nationale, Fr. 679.000.000 Obligations de la Défense Nationale en Fr. 19.414.000.000 voorschotten van de Banque de France.

De buitenlandsche schuld is als volgt samengesteld:

Engeland	Fr. 12.553.000.000
Vereenigde Staten	„ 11.887.000.000
Spanje	„ 326.000.000
Zweden	„ 47.000.000
Noorwegen	„ 67.000.000
Zwitserland	„ 97.000.000
Nederland	„ 33.000.000
Argentinië	„ 472.000.000
Japan	„ 197.000.000

De beurs zelf blijft zeer kalm gestemd, hoewel er ontegenzeggelijk een veel betere tendens te onderscheiden valt. Langzamerhand komen betere koopers in de markt en vooral in de laatste dagen is de stemming veel geanimeerder geworden!

Van de markt te Londen hebben ons deze week geen berichten van beteekenis bereikt; de stemming kan als zeer hoopvol worden aangeduid. Vooral scheepvaartmaatschappijen en aandelen in binnenlandsche spoorwegmaatschappijen bleven gevraagd.

Te New York heeft evenzeer een geanimeerde tendens de overhand behouden. Hoewel er op sommige dagen een lichte neiging tot daling aanwezig was, kon het algemeene peil zich goed handhaven, voornamelijk in verband met de uiterst gunstige berichten van het oorlogstooneel. Ook de langzamerhand bekend wordende resultaten der industrieele ondernemingen, hoewel nog niet officieel, hebben den markt een grooten stimulans gegeven. Het slot bleef zeer vast.

Te onzent heeft de Staatsfondsenmarkt een uiterst kalm verloop gehad. Over het geheel was de stemming wel vast voor de inheemsche soorten, ondanks het vooruitzicht op een nieuwe staatsleening. De omzetten waren echter zeer miniem, mede doordat de aandacht grootendeels was verlegd naar de locale afdelingen.

Voor de buitenlandsche soorten vallen echter eenige variaties te vermelden. Zoo waren b.v. Servische obligaties vast gestemd in verband met de meer hoopvolle verwachtingen, die ten opzichte van dit land zijn ontstaan uit de gewijzigde militaire situatie. Ook viel er eenige vraag op te merken voor de schuldbrieven der Zuid-Amerikaansche Republieken, met name voor die van Brazilië en Mexico. Ook Oostenrijksche soorten waren vast gestemd, zonder groote variaties.

		24 Sept.	27 Sept.	30 Sept.	Rijzing of daling.
4 1/2 % Ned. W. Sch.	1916	90 5/16	90 1/16	90 15/16	+ 5/8
4 % „ „ „	1916	84 1/2	84 3/8	84 1/2	
3 1/2 % „ „ „	77	77 1/8	77	
3 % „ „ „	68 3/4	68	67 1/4	- 1 1/2
2 1/2 % Cert. N. W. S.		57 11/16	57 1/4	56 3/8	- 1 1/16
5 % Oost-Indië 1915		95 5/8	95 1/8	94 1/2	- 1 1/8
5 % Hongarije Goud		38 1/2	35	37	- 1 1/2
4 % Oostenr. Kronenrente		28 7/8	28 9/16	29 5/8	+ 3/4
5 % Rusland 1906		30 3/4	30 5/16	31	+ 1/4
4 1/2 % Iwangorod Dombr...		22 1/4	22 3/4	22 1/8	- 1/8
4 % Rusland Cons. 1880..		24 1/4	23 1/4	23 1/16	- 1 3/16

	24 Sept.	27 Sept.	30 Sept.	Rijzing of daling.
4 % Rusl. bij Hope & Co...	24 ¹ / ₁₆	23	24 ¹ / ₂	+ 7 ¹ / ₁₆
4 % Servië 1895	38	38	42 ³ / ₄	+ 4 ³ / ₄
4 ¹ / ₂ % China Goud 1898 ..	57 ³ / ₄	51 ⁵ / ₈	51 ⁵ / ₈	- 6 ¹ / ₈
4 % Argentinië Buitenl..	56	58	57 ¹ / ₂	+ 1 ¹ / ₂
5 % Brazilië 1895	58 ¹ / ₂	57 ¹ / ₂	57 ¹ / ₈	- 1 ¹ / ₈
5 % „ 1913	57	57	57	

De markten voor inheemsche aandelen hebben echter zeer sterk de aandacht getrokken. In het centrum der belangstelling bevonden zich wel *cultuurwaarden*. Eenerzijds werden deze gestimuleerd door de algemeen optimistische verwachtingen ten opzichte van een spoedigen vrede, anderzijds waren het de berichten omtrent aanzienlijke suiker- verkoopen in Indië, tot zeer bevredigende prijzen, die hernieuwden kooplust deden ontstaan. Vrijwel alle soorten werden gelijklijk gefavoriseerd; de grootste koersverbeteringen echter hebben aandelen Handelsvereniging „Amsterdam” en Cultuur-Maatschappij der Vorstenlanden aan te toonen. Aan het einde der berichtsperiode, toen de optimistische opvatting zich meer en meer verbreidde, werden ook andere soorten in de sfeer der belangstelling getrokken; zoo waren juist heden b.v. aandelen Javasche Cultuur-Maatschappij opmerkelijk vast gestemd, met blijvende vraag aan het slot.

In nauw verband hiermede moeten genoemd worden aandelen Nederlandsch Indische Handelsbank en aandelen Nederlandsche Handel-Maatschappij, welke beide instellingen groote belangen in Insulinde en speciaal bij de suiker-cultuur bezitten.

Zooals gewoonlijk, ging ook thans de scherpe verbetering voor aandelen van *suikerondernemingen* hand aan hand met een aanmerkelijke koersverheffing vóór de rubriek der Handelsvennootschappen. Deze beweging werd ingezet door de aandelen der Compania Mercantil Argentina, welke bij groote posten uit de markt werden genomen, in verband met fusie-geruchten. Als de voor de samensmelting in aanmerking komende maatschappij werd genoemd de Hollandsche Transatlantische Handelsvereniging, welke aandelen dan ook aanmerkelijk konden monteeren. Bijna onmiddellijk echter werd dit bericht tegengesproken; het teekent de algemeene marktstemming, dat nochtans slechts een vrij onbeteekenende reactie intrad. De overige aandelen der onderhavige rubriek waren alle vast gestemd, ook de Indische Handels-Compagnie, welke onderneming overguat tot het uitbreiden van haar bedrijfskapitaal.

Voor binnenlandsche *industriële ondernemingen* bestond uitgebreide vraag, met name voor aandelen Vereenigde Chemische Fabrieken en Amsterdamse Superfosfaatfabriek, in verband met geruchten omtrent zeer mooie bedrijfsresultaten en de waarschijnlijkheid van een grooter dividend dan dat van het vorig jaar. Ook voor aandelen Insulinde Oliefabrieken was de stemming vast, zonder koersverbetering van groote betekenis.

Voorts trokken zeer sterk de aandacht *rubber- en tabaks- waarden*, beide ten gevolge van de vredes-verwachtingen. Allerwege neemt men aan, dat bij het eindigen der vijandelikheden ook voor de betrokken maatschappijen een betere tijd zal aanbreken, voornamelijk voor zoover het de verscheping harer producten betreft en de prijzen, die dan behaald kunnen worden. Voor de rubbermarkt sprak de hier reeds herhaaldelijk gereleveerde omstandigheid van het bestaan eener krachtige contraminiepartij mede, om de koersen der onderscheiden soorten sterk omhoog te voeren. Behalve bona-fide-aankopen met het oog op toekomst-verwachtingen, werden omvangrijke dekkingstransacties uitgevoerd, die het peil nog verder opdreven. Voor de courante soorten als Amsterdam Rubber waren de verbeteringen reeds aanzienlijk; de minder verhandelde aandelen, als Oost-Java, Serbadjadi, enz. konden echter de grootste fluctuaties aantoonen.

Daarentegen was de *petroleumafdeeling* als geheel meer verdeeld. Slechts aandelen Koninklijke Petroleum Maatsch. konden hun rijzing bijna ononderbroken voortzetten; zeer omvangrijke kooporders werden in dit fonds geëffectueerd. De Roemeensche soorten echter waren eerder aangeboden, vooral toen in het midden der berichtsperiode de uiterst flauwe stemming te Berlijn voor petroleumwaarden, met name voor aandelen Steaua Romana tot onze beurs door-drong. Dit sloeg terug op aandelen Geconsolideerde en Orion, die eerst in de allerlaatste dagen iets van hun koers-verlies konden inhalen.

	24 Sept.	27 Sept.	30 Sept.	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank	184 ¹ / ₂	184	184	- 1 ¹ / ₂
Ned. Handel-Mij. cert. v. aand.	169	168 ³ / ₄	173 ¹ / ₈	+ 4 ¹ / ₈
Rotterd. Bankvereniging ..	141	144	144 ³ / ₄	+ 3 ³ / ₄
Amst. Superfosfaatfabriek..	166 ⁷ / ₈	180 ¹ / ₄	191 ¹ / ₂	+ 24 ⁰ / ₈

	24 Sept.	27 Sept.	30 Sept.	Rijzing of daling.
Van Berkel's Patent	148	147 ¹ / ₂	147	- 1
Insulinde Oliefabriek	227 ¹ / ₄	231 ³ / ₄	229 ¹ / ₂	+ 2 ¹ / ₄
Jurgens' Ver. Fabr. pr. aand.	257 ¹ / ₄	247 ¹ / ₂	247 ¹ / ₂	- 9 ³ / ₄
Ned. Scheepsbouw-Mij.	157 ¹ / ₂	156	156	- 1 ¹ / ₂
Philips' Gloeilampenfabriek	341	341	344	+ 3
R. S. Stokvis & Zonen	510	509	510	
Vereenigde Blikfabrieken ..	138 ¹ / ₂	137 ¹⁵ / ₁₆	136 ³ / ₄	- 1 ¹ / ₄
Compania Mercantil Argent.	249	258 ¹ / ₂	257	+ 8
Cultuur-Mij. d. Vorstenland.	124	124 ⁷ / ₈	136 ¹ / ₄	+ 12 ¹ / ₄
Handelsver. Amsterdam	323	327 ¹ / ₄	344 ¹ / ₂	+ 21 ¹ / ₂
Holl. Transatl. Handelsver.	138	145	156 ¹ / ₂	+ 18 ¹ / ₂
Linde Teves & Stokvis	212	212	214 ³ / ₄	+ 2 ³ / ₄
Van Nierop & Co's Handel-Mij	197 ³ / ₄	197 ¹ / ₂	200	+ 2 ¹ / ₄
Tels & Co's Handel-Mij	158	167	172 ¹ / ₄	+ 14 ¹ / ₄
Gecons. Holl. Petroleum-Mij	215 ³ / ₄	213 ¹ / ₂	211 ³ / ₄	- 4
Kon. Petroleum-Mij.	506 ¹ / ₄	536	560 ¹ / ₄	+ 54
Orion Petroleum-Mij.....	78 ¹ / ₂	78 ¹ / ₄	77 ⁷ / ₈	- 1 ¹ / ₈
Steaua Romana Petr.-Mij..	178	170	160	- 18
Amsterdam-Rubber-Mij.....	154 ¹ / ₂	154 ³ / ₄	168 ¹ / ₂	+ 14
Nederl.-Rubber-Mij.	91	91	100	+ 9
Oost-Java-Rubber-Mij.	173 ¹ / ₄	173 ¹ / ₂	187 ¹ / ₂	+ 14 ¹ / ₄
Deli-Maatschappij	470	473 ¹ / ₂	488	+ 18
Medan-Tabak-Maatschappij..	201 ¹ / ₂	198 ¹ / ₄	209 ¹ / ₂	+ 8
Senembah-Maatschappij....	421 ¹ / ₄	417	442	+ 20 ³ / ₄

Ook de *scheepvaartafdeeling* gaf geen gaaf beeld van een vaste markt te aanschouwen. De aankondiging der nieuwe emissies van de Nederlandsche Scheepvaart Unie had aanvankelijk eenige winstnemingen ten gevolge, niet alleen voor dit fonds, doch ook voor de overige soorten dezer markt. Het waren slechts enkele waarden, die zich ten slotte hieraan hebben weten te onttrekken; tot deze moeten in de eerste plaats aandelen Rotterdamsche Lloyd worden gerekend. De overige aandelen bleven alle min of meer in reactie.

	24 Sept.	27 Sept.	30 Sept.	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn	435 ¹ / ₂	429 ¹ / ₂	437	+ 1 ¹ / ₂
„ „ „ gem.eig.	411 ¹ / ₄	410 ¹ / ₂	416 ¹ / ₂	+ 5 ¹ / ₂
Holland-Gulf-Stoomv.-Mij..	290	284	289 ¹ / ₂	- 1 ¹ / ₂
Holl. Alg. Atl. Stoomv.-Mij.	178 ¹ / ₂	177 ¹ / ₄	178 ¹ / ₈	- 7 ¹ / ₈
Hollandsche Stoomboot-Mij..	235	233 ¹ / ₂	236 ¹ / ₄	+ 1 ¹ / ₄
Java-China-Japan-Lijn	352 ¹ / ₂	340 ³ / ₄	349 ¹ / ₂	- 3
Kon. Hollandsche Lloyd	197	187 ¹ / ₄	189 ¹ / ₄	- 7 ¹ / ₄
Kon. Ned. Stoomv.-Mij.....	272 ¹ / ₄	265 ¹ / ₂	271	- 1 ¹ / ₄
Kon. Paketvaart-Mij.....	289 ¹ / ₂	282	285	- 4 ¹ / ₂
Maatschappij Zeevaart	369 ¹ / ₄	369 ¹ / ₄	369 ¹ / ₄	
Nederl. Scheepvaart-Unie ..	290 ⁷ / ₈	282	284 ¹ / ₂	- 6 ³ / ₈
Nievelt Goudriaan	570	570	574	+ 4
Rotterdamsche Lloyd.....	318 ³ / ₄	313 ¹ / ₂	329 ¹ / ₂	+ 10 ³ / ₄
Stoomv.-Mij. „Hillegersberg”	393	393	396	+ 3
„ „ „Nederland” ..	311 ¹ / ₂	305	313 ¹ / ₂	+ 2
„ „ „Noordzee” ..	237	234	237	
„ „ „Oostzee”	397 ¹ / ₂	390	397	- 1 ¹ / ₂

De *Amerikaansche markt* heeft geen aanleiding tot bijzondere bespreking gegeven; alleen waren op een enkelen dag aandelen Central Leather zoo sterk gevraagd, dat zij een tiental procenten konden monteeren, voornamelijk ten gevolge van gebrek aan materiaal. Overigens sloot onze markt-afdeeling zich nauw aan de aanwijzingen van Wallstreet aan.

	24 Sept.	27 Sept.	30 Sept.	Rijzing of daling.
American Car & Foundry ..	76	76 ³ / ₈	77 ¹ / ₈	+ 1 ¹ / ₈
Anaconda Copper	134 ⁷ / ₁₆	134 ¹⁵ / ₁₆	137	+ 2 ⁹ / ₁₆
Un. States Steel Corp.	97 ⁷ / ₈	97 ⁷ / ₁₆	99 ⁵ / ₁₆	+ 1 ⁷ / ₁₆
Atchison Topeka.....	83 ⁷ / ₈	84 ¹⁵ / ₁₆	85 ³ / ₄	+ 1 ⁷ / ₈
Southern Pacific.....	78 ³ / ₄	78 ³ / ₄	79 ⁷ / ₈	+ 1 ¹ / ₈
Union Pacific.....	122	122	123	+ 1
Int. Merc. Marine afgest.....	312 ¹ / ₂	322 ³ / ₈	33 ¹ / ₈	+ 1 ¹⁵ / ₃₂
„ „ „ „ prefs.	105 ¹ / ₂	107	108 ¹ / ₄	+ 2 ³ / ₄

De *geldmarkt* is onder den invloed der ruimere affaire ietwat straffer geworden; prolongatie noteerde aan het einde der berichtsperiode 3¹/₂ pCt.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN.

1 October 1918.

Waar de prijs van tarwe in de Vereenigde Staten sedert geruimen tijd is vastgesteld, hebben wij aan de noteringen te Chicago van dit artikel geen hulpmiddel om den markt-toestand te beoordeelen. Wanneer wij evenwel zien, dat de notering van maïs sterk dalend blijft en dit artikel toch ook gedeeltelijk als broodgraan in aanmerking komt, dan kunnen wij er zeker van zijn, dat de algemeene toestand

Noteeringen.

Data	Chicago			Buenos Ayres		
	Tarwe	Mais	Haver	Tarwe	Mais	Lijnzaad
	Oct.	Oct.	Oct.	Oct.	Oct.	Oct.
28 Sept. '18	226	139 1/2	72 3/8	11,20	5,75	24,—
21 „ '18	226	148 3/8	73 1/2	11,—	5,65	25,90
28 Sept. '17	220	117 3/8 1)	57 3/8 1)	—	9,35	22,20
28 Sept. '16	155 2)	89 1/4 2)	46 2)	10,70	5,20	15,40
28 Sept. '15	105 2)	68 2)	38 1/8 2)	11,55	4,80	11,30
20 Juli '14	82 1)	56 3/8 1)	36 1/2 1)	9,40 2)	5,38 2)	13,70 2)

1) per Dec. 2) per Sept.

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten.	30 Sept. 1918	23 Sept. 1918	30 Sept. 1917
Tarwe (inlandsche)	25,— 1)	25,— 1)	—
Rogge (70 Kg. natura gew.)	28,50 1)	28,50 1)	—
Mais (La Plata)	—	—	360,— 1)
Gerst (60 Kg. natura gew.)	20,— 1)	20,— 1)	—
Haver (inlandsche)	23,— 1)	23,— 1)	—
Lijnkoeken (Noord-Amerika van La Plata-zaad)	—	—	250,— 1)
Lijnzaad (inlandsch)	40,— 1)	40,— 1)	—

1) Regeeringsprijs.

AANVOEREN in tons van 1000 K.G. voor verbruik in Nederland.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	22—28 Sept. 1918	Sedert 1 Jan. 1918	Ooreenk. tijdvak 1917	22—28 Sept. 1918	Sedert 1 Jan. 1918	Ooreenk. tijdvak 1917	1918	1917
	Tarwe	—	8.944	253.376	—	2.920	38.227	11.864
Rogge	—	—	8.465	—	—	—	—	8.465
Boekweit	—	—	2.314	—	—	—	—	2.314
Mais	—	—	114.637	—	4.590	73.710	4.590	188.347
Gerst	—	—	30.600	—	—	11.886	—	42.486
Haver	—	—	12.399	—	—	27.269	—	39.668
Lijnzaad	—	—	8.322	—	—	7.560	—	15.882
Lijnkoek	—	—	34.078	—	—	27.985	—	62.063
Tarwemeel	—	756	19.988	—	6.068	3.051	6.824	23.039
Andere meelsoorten	—	19.716	—	—	4.286	—	24.002	—

AANVOEREN in tons van 1000 K.G. voor België.

Tarwe	8.474	177.195	315.184	—	—	—	177.195	315.184
Mais	—	90.191	12.335	—	—	—	90.191	12.335
Rogge	—	5.174	—	—	—	—	5.174	—
Tarwemeel	—	68.916	—	—	8.807	—	77.172	—
Gerst	—	24.172	667	—	—	—	24.172	667
Andere meelsoorten	—	33.588	—	—	9.510	—	43.098	—

van de grondstoffen voor de broodvoorziening in Amerika zeer veel reden tot tevredenheid geeft. Te meer komen wij tot deze overtuiging, wanneer wij in aanmerking nemen het zeer groote en steeds stijgende cijfer van den zichtbaren voorraad van tarwe, dank zij de groote aanvoeren, die van dag tot dag vermeld worden. Amerika maakt een groote reserve van tarwe en meel, waardoor het in staat is gedurende het oogstjaar niet alleen voldoende aan de Geallieerden uit te voeren, maar bovendien een eventueel tekort van den volgende oogst te kunnen dragen. Het is een gelukkige omstandigheid, dat indien nu werkelijk de vrede betrekkelijk nabij mocht zijn, althans de exportlanden van tarwe voorloopig zoo goed voorzien zijn, dat zij aan een zeer groote vraag van het uitgeputte Europa kunnen weerstaan.

Niet alleen Noord-Amerika, maar ook Argentinië, Australië en Indië beschikken over zeer groote voorraden. In aanmerking moet natuurlijk genomen worden, dat Rusland als exporteur geheel uitvalt, ja, indien de orde in dat land eenigszins hersteld zou worden, zou men veel er kunnen verwachten, dat er broodgraan geïmporteerd zal moeten worden.

In Argentinië zijn de prijzen van tarwe en maïs vrij stabiel gebleven, ja zelfs nog iets gestegen. De prijs van lijnzaad daarentegen is scherp gedaald ten gevolge van gunstige verwachtingen betreffende den nieuwen oogst. Indien deze verwachtingen gerealiseerd worden, zal Argentinië een groot quantum lijnzaad voor export beschikbaar hebben en waar men blijkbaar vermoedt, dat voorloopig de scheepsruimte nog uiterst beperkt zal zijn, is een scherpe prijsdaling gevolgd. Toch moet men in aanmerking nemen, dat Noord-Amerika op ruime schaal zal invoeren, terwijl toch ook Europa bij den algemeenen vetnood niet zal nalaten zóoveel mogelijk van dit artikel naar zich toe te trekken. Met vrij groote zekerheid kan men zeggen, dat groote fluctuaties te wachten zijn.

Nederland. De verbetering van het weer, waarvan in ons vorig bericht sprake was, heeft niet aangehouden en ontegenzeggelijk hebben wij een zeer ongunstig najaar gehad, vooral waar de oogst over het algemeen zoo laag was.

SUIKER.

De weersgesteldheid was over het algemeen niet gunstig voor de te velde staande bieten.

De Regeering heeft bekend gemaakt, dat in afwachting van het resultaat van den nieuwen oogst het suikerrantsoen in Nederland voorloopig niet verhoogd zal worden.

In Engeland waren de voorraden in de voornaamste havens op 7 Sept.

	1918	1917	1916
Londen	124.148	42.946	36.579 tons
Liverpool	73.304	60.041	8.328 „
Clyde	59.142	26.436	7.573 „
Totaal	256.594	129.423	52.480 tons

Op Java vonden verdere belangrijke verkoopen plaats sedert Amerika eindelijk als kooper opgetreden is. Sedert begin Augustus zijn totaal ongeveer 6 1/2 miljoen picols oude en nieuwe oogst op Java verkocht en is van den oogst 1917 nu nog slechts een betrekkelijk klein quantum in handen der Java Suiker Vereeniging over, hetwelk waarschijnlijk ook spoedig tot de minimumprijzen koopers zal vinden.

De onderhandelingen, die in Amerika gevoerd werden met eene tegenwoordiging van Cubaplanters, hebben tot eene vaststelling van den prijs voor den volgende oogst op 5,50 c. fob geleid, hetgeen gelijk staat met ongeveer 26/- per cwt fob. De pariteit van dezen prijs Spot New-York is 7,01 c.

	1918	1917	1916
Ontv. d. week tot 31 Aug.	27.361	14.321	6.719 tons
Totaal sedert 1 Dec. 1917	3.198.500	2.930.078	2.954.000 „
Werkende fabrieken	8	?	3
Exp. U. K. 1 Jan.-27 Juli	603.831	599.893	445.312 „
„ Frankr. 1 „ 27 „	7.400	55.188	116.067 „

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per October.	Londen			New York 96% Centr. Sugals.
		Tates Cubes No. 1	White Javas fob.	Americ. Granulated fob.	
27 Sept. 1918	f —	64/9	—	—	7,28
20 „ 1918	„ —	64/9	—	—	7,28
27 Sept. 1917	„ —	53/9	—	—	6,90
27 Sept. 1916	„ 25 7/8 2	47 1 1/2	21/6	26/6	5,89
21 Juli 1914	„ 11 1/2 2 2	18/-	—	—	3,26

KATOEN.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons, Manchester, d.d. 5 September 1918.

Het belangrijkste nieuws van de week voor den katoenhandel was de publicatie van het Bureau-Rapport over de Augustus-conditie. Hoewel men een slecht bericht verwacht

had, was het cijfer van 55,7 % tegen 73,6 % in Juli, 67,8 % in Augustus 1917 en 61,2 % in Augustus 1916 z66 slecht, dat prijzen onmiddellijk veel hoger liepen. Daarna heeft weer eenige reactie plaats gevonden, omdat men meende, dat deze slechte stand reeds in de prijzen gecompenseerd was. Sedert de publicering van het rapport zijn de oogstberichten weer wat beter geworden, terwijl ook een laat invallende vorst de opbrengst nog zeer ten goede zou kunnen komen. De week sluit dan ook met kleine veranderingen in de noteeringen. De berichten van Alexandrië blijven goed en de vooruitzichten van den Engelsch-Indischen oogst schijnen eveneens gunstig. De groote moeilijkheid in Lancashire blijft de kleine voorraad in Liverpool en de onzekerheid van nieuwe aanvoeren.

Juist v66r de publicatie van het Bureau-Rapport was de vraag naar garens nogal levendig en zijn vele zaken afgesloten. Thans wordt er dan ook weinig gedaan en over het algemeen wacht men liever nog wat. Prijzen van Amerikaanse katoenen garens zijn ongeveer een penny hoger en over het algemeen is de markt zeer vast. Terwijl het binnenland meer belangstelling toont, worden er ook veel zaken gedaan voor Frankrijk en de kleinere markten. Fabrikanten van de 40er en 44er Mule zijn goed bezet, vooral voor de ververijen. Egyptische garens zijn duurder, hoewel de vraag iets minder is. Over het algemeen is de vraag naar alle garens veel grooter dan het aanbod, zoodat spinners hunne marges nog steeds kunnen verbeteren.

In manufacturen zijn nogal groote zaken gedaan en vele importeurs hebben de hooge vraagprijzen maar betaald, omdat zij vreesden anders geen goederen te zullen krijgen. De weverijen zijn in een zeer sterke positie en kunnen voor vroeger levering bijna elken prijs bedingen. De vraag van Indië blijft goed en ook van China komen meer orders binnen. Zuid-Amerika en de kleinere markten blijven geregeld koopen en de binnenlandsche vraag wordt weer wat levendiger.

Noteringen voor Loco-Katoen.
(Middling Uplands).

	30 Sept. '18	23 Sept. '18	16 Sept. '18	29 Sept. '17	30 Sept. '16
New York voor Middling ..	34,95 c	33,25 c	35,10 c	25,20 c	16,— c
New Orleans voor Middling	32,88 c	32,75 c	33,50 c	24,13 c	15,50 c
Liverp. v. Good Midd. Texas..	25,29 d	24,30 d	25,04 d	19,25 d ¹⁾	9,50 d ²⁾

¹⁾ 1 Oct. '17 Good Middling Amer. ²⁾ Middling Amer.

Ontvangsten in, en uitvoeren van Amerikaansche havens.
(In duizendtallen balen.)

	1 Aug. '18 tot 27 Sept. '18	Overeenkomstige perioden	
		1917 ¹⁾	1916
Ontvangsten Gulf-Havens..	708	893	1177
„ Atlant. Havens			
Uitvoer naar Gr. Brittannië	595	691	373
„ „ 't Vasteland.			369
„ „ Japan etc...			56

¹⁾ 28 September '17.

Vorraden in duizendtallen	27 Sept. '18	28 Sept. '17	27 Sept. '16
Amerik. havens.....	910	501	827
Binnenland.....	775	339	658
New York.....	?	?	82
New Orleans.....	?	?	161
Liverpool.....	145 ¹⁾	266	564

¹⁾ 28. September '18.

RUBBER.

De positie is ook in de afgelopen week geheel ongewijzigd gebleven.

De prijzen van Para-soorten liepen geleidelijk terug.

De noteeringen zijn als volgt: einde voorafgaande week

Prima Crêpe loco	2/2 1/4	2/2 1/2
„ „ Oct./Dec.	2/2 1/4	2/3 1/4
„ „ Jan./Juni.	2/4 1/4	2/4 1/2
smoked Sheets 1 d. minder.		1 d. minder.
Hard cure fine Para	3/2 1/2	3/6

HUIDEN.

Bericht van de firma Grisar & Co.:

De berichten betreffende de buitenlandsche huidenmarkt zijn gunstiger geworden. Het is vooral op de Argentijnsche

markt, dat groote omzetten gedaan werden, zoowel voor Amerika, Engeland en Noorwegen. De prijzen zijn wel aanmerkelijk lager dan vorig jaar, maar dat was juist de reden waardoor beduidende zaken tot stand gekomen zijn. Ons land kan echter van die zaken niet profiteren doordien er geen scheepsgelegenheid is, en ware er wel gelegenheid tot verschepen, dan zouden de vrachten toch van dien aard zijn, dat de prijzen voor ons land vrij hoog zouden zijn.

Van de Javamarkt valt te vermelden, dat er orders gevraagd worden voor zaken op levering bij scheepsgelegenheid vanaf Oost-Indië, doch bij opgave factuur 2/3 te voldoen en 1/3 bij verladung, kosten van opslag en assurantie ten laste van koopers; risico voor kwaliteit wordt door koopers gedragen.

Er bestaat weder gelegenheid tot verladung via Port Said en Marseille, zoodat de indruk gewettigd is, dat zaken voor Europa tot stand zullen komen. Amerika koopt thans minder in Batavia, doordien het de prijzen van het afgelopen jaar niet meer wenschte te betalen, alhoewel dat er op de prijzen beduidende concessies gedaan zijn.

In exotische huiden ging te Rotterdam gedurende de afgelopen maand niets om. Hoofdmotief: het steeds ontbreken van looistoffen. De vooruitzichten zijn echter hoopvol door het optreden van de nieuwe Regeering, waarvan de verwachting gewettigd is, dat zij een nieuw „Agreement“ met de Geallieerden zal aangaan. Geschiedt zulks, dan zullen er in afzienbaren tijd voldoende looistoffen komen en zal de in- en uitvoer van huiden en vellen geregeld worden. Aangezien de slachtingen in Holland zeer teruggegaan zijn, is reeds vrij veel van den ouden voorraad in handen van de looierij gekomen.

Rotterdam, 28 September 1918.

METALEN.

Loco-Noteeringen te Londen:

Data	Ijzer Cleo. No. 3	Koper Standard	Tin	Lood	Zink
30 Sept. 1918..	nom.	122.-/-	337.10/-	29.-/-	52.-/-
23 „ 1918..	nom.	122.-/-	341.10/-	29.-/-	52.-/-
28 Sept. 1917..	nom.	110.-/-	245.-/-	30.10/-	—.-/-
29 Sept. 1916..	nom.	118.10/-	175.10/-	30.10/-	52.-/-
20 Juli 1914..	51/4	61.-/-	145.15/-	19.-/-	21.10/-

VERKEERSWEZEN.
SCHEEPVAART.

28 September 1918. In de afgelopen week kwamen geen scheepvaarttijdingen binnen.

GRAAN.

Data	Petrograd Londen/R dam	Odessa Rotterdam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotterdam	Bristol Kanaal	Rotterdam	Engeland
23/28 Sept. 1918	—	—	—	50/-	—	225/-
16/21 „ 1918	—	—	—	50/-	—	225/-
24/29 Sept. 1917	—	—	f 7,—	30/-	ca. f 50	145/-
25/30 Sept. 1916	—	—	„ 14,—	11/9	f 105,—	143/-
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11 1/4	1/11 1/4	12/-	12/-

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genoa	Port Said	La Plata Rioler	Rotterdam	Gothenburg
23/28 Sept. 1918	69/-	101/3	200/-	120/-	—	Kr.200
16/21 „ 1918	69/-	101/3	200/-	120/-	—	„ 200
24/29 Sept. 1917	69/-	101/3	180/-	85/- ¹⁾	—	„ 195
25/30 Sept. 1916	34/-	73/-	60/-	31/-	f 6,50	„ 27
Juli 1914	fr 7,—	7/-	7/3	14/6	3/2	4/-

DIVERSEN.

Data	Bombay West Europa (d. w.)	Birma West Europa (rijst)	Vladivostok West Europa	Chill West Europa (salpeter)
23/28 Sept. 1918.....	275/-	500/-	—	190/-
16/21 „ 1918.....	275/-	500/-	—	190/-
24/29 Sept. 1917.....	260/-	500/-	—	190/-
25/30 Sept. 1916.....	133/9	170/-	—	140/-
Juli 1914.....	14/6	16/3	25/-	22/3

¹⁾ Per Zeilschip.

De N.V. Nederlandsche Huistelefoon-Maatschappij

ROTTERDAM

Telefoon 3600

's-GRAVENHAGE

Telefoon H 280, 300

GRONINGEN

Telefoon 1555

levert uit voorraad TELEFOON-, SCHEL-, ELECTR. KLOK-INSTALLATIES, etc.,
in huur en koop.

Herstelt en onderhoudt onder garantie ook alle niet door haar uitgevoerde installaties.
PROSPECTUS GRATIS.

ONTVANG- EN BETAALKAS

NIEUWE DOELENSTRAAT 20-22 AMSTERDAM

KAPITAAL EN RESERVEN f 5.500.000,—

DEPOSITO'S VOOR 1 JAAR FIXE à 4 pCT.

GELDEN OP DEZEN TERMIJN GESTORT ZIJN NA AFLOOP VAN HET
JAAR ZONDER OPZEGGING BESCHIKBAAR.
NIET OPGEVORDERD ZIJNDE, WORDT DE POST STILZWIJGEND VOOR
GELIJKEN TERMIJN VERLENGD.
DE RENTE KAN NAAR VERKIEZING PER KWARTAAL, PER HALF JAAR
OF PER JAAR ONTVANGEN WORDEN.

Stoomvaart-Maatschappij

„De Maas”

TE ROTTERDAM.

Maatschappelijk Kapitaal f 4.000.000,—
waarvan geplaatst en volgestort f 816.000,—

DIRECTIE: De Firma PHs. VAN OMMEREN.

UITGIFTE van

2448 Certificaten aan Toonder

elk groot f 500,— nom.,

afgegeven door het Algemeen Administratie- en Trustkantoor te
Rotterdam tegen depôt van een gelijk bedrag te zijnen name gestelde
origineele Aandeelen.

Ondergeteekenden berichten, dat zij op

DINSDAG 8 OCTOBER a.s.,

van des voormiddags 9 tot des namiddags 4 uur,

INSCHRIJVINGEN zullen aannemen op bovenbedoelde uitgifte
tot den koers van 250 pCt., op voorwaarden als vervat in het
prospectus van heden, hetwelk op aanvraag te hunne kantoren ver-
krijgbaar is.

MARX & Co's BANK: { Rotterdam.
's-Gravenhage.
VERMEER & Co., Amsterdam.

Internationale Bank
voor
zakelijken waarborg
te Groningen.

5% pandbrieven
TOT DEN
KOERS VAN 97%

B

PRACTISCH EFFECTENBOEK

ter vereenvoudiging van admini-
stratie en ten gebruike voor de

VERMOGENSBELASTING

Prijs f 1,25

Verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij
NIJGH & VAN DITMAR'S UITG.-MIJ. R'DAM

**CANOY-
HERFKENS**

**HOOG-
VUURVASTE
STEENEN**

VENLO

NIJGH & VAN DITMAR'S UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
WIJNHAVEN 111-113 - ROTTERDAM

Belast zich met het verzorgen van uitgaven en tijdschriften op elk gebied

GEBROEDERS CHABOT ROTTERDAM

KASSIERS en MAKELAARS in ASSURANTIËN

Deposito's. — Rekening-Courant. — Franco Chèque-Rekening.
Aan- en Verkoop van Wissels op het Buitenland. — Aan- en Ver-
koop van Fondsen. — Bewaarneming en Administratie van Effecten.

Oorlogs-, Transport-, Casco-, Brand-, Diefstal- e.a. verzekeringen
van elken aard.

COMMERCIAL HOLLAND

Maandelijks verschijnend export-blad ter bevoor-
dering van den Handel en de Industrie van
Nederland en Koloniën in den vreemde

*Behalve een keur van artikelen, geschreven in
de Engelsche taal, van vooraanstaande mannen
op het gebied van internationaal handelsverkeer
zal het blad geregeld bevatten berichten, mede-
deelingen, statistieken en al of niet geïllustreerde
beschrijvingen, uitgezocht en samengesteld met
de bedoeling om in den vreemde kennis te ver-
spreiden over Nederland en wat het voortbrengt.*

*De verspreiding geschiedt over de geheele wereld
en volgens een systeem, dat de vrucht is van
jarenlangen nauwgezetten arbeid.*

*Commercial Holland, opgezet met de bedoeling
om zuiver Hollandsche belangen in den vreemde
te propageeren, kan zich, wat inhoud, technische
verzorging en verspreiding betreft, meten met
de toonaangevende buitenlandsche exportorganen.*

Ter verkrijging van een proef-exemplaar van het eerste
nummer, alsmede voor nadere inlichtingen,
wende men zich tot

NIJGH & VAN DITMAR'S UITGEVERS-MIJ.

ROTTERDAM:
WIJNHAVEN 111-113.

AMSTERDAM:
N.Z. VOORBURG WAL 157.

KONINKLIJKE HOLLANDSCHE LLOYD

AMSTERDAM

Geregelde
Passagiers- en Vrachtdienst
met nieuwe, moderne
post-stoomschepen

TUSSCHEN

AMSTERDAM

EN

ZUID-AMERIKA

VIA

NEW YORK

Accountantskantoor
James Polak

(Lid Ned. Acc. Verg.)

POSTHOORNSTEEG 7^B
ROTTERDAM.

MAATSCHAPPIJ

voor

Scheeps- en Werktuigbouw

„FIJENOORD”

ROTTERDAM

Kruisers — Torpedobooten
Onderzeebooten

Mailstoomschepen
Vrachstoomschepen
Baggermateriaal

Machine-installaties
tot 65000 P.K.

Scheeps-Zoelley-Turbines

Machines en apparaten voor
Suikerfabrieken, enz.

GEBR. VAN UDEN

ROTTERDAM - AMSTERDAM - ZAANDAM

Reeders en Cargadoors
Bevrachtingsagenten - Expeditieuren
KOOP en VERKOOP VAN SCHEPEN

Telegram-Adres: „VANUDEN”

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK

AMSTERDAM

BATAVIA

's-GRAVENHAGE

AMPENAN, BANDOENG, CHERIBON, HONGKONG, INDRAMAJOE,
MEDAN, MENADO, PEKALONGAN, PROBOLINGGO, SEMARANG,
SINGAPORE, SOERABAYA, TEGAL, TJILATJAP, WELTEVREDEN.

Kapitaal f 35.000.000,—

Reserven f 17.400.000,—

N.V. W. van Driel's Stoomboot- en Transportondernemingen

ROTTERDAM

Reeders, Cargadoors, Expeditours, Zeebevrachtingsagenten

Telegramadres: FIAT.

Telefoonnummers: 1958, 1977, 1997.

GEBROEDERS SCHEUER

Assurateurs en Assurantiebezorgers

Expeditours en Cargadoors

AMSTERDAM EN ROTTERDAM

Verzekering van Koopmansgoederen tegen
transport, molest, brand en diefstal tegen
concurrerende premiën.

FRANSCH-HOLLANDSCHE
OLIEFABRIEKEN

„CALVE-DELFT”

TE DELFT

ARTIKELEN:

Delftsche Slaolie

Arachide-olie

Sesam-olie

Soya-olie

Bakkers-olie

Plantenvet Delfia

Cocos-olie N. O. F.

Grondnotenkoeken en -meel

Sesamkoeken en -meel

Cocosmeel

NAAMLooZE VENNOOTSCHAP

Wilton's Machinefabriek en Scheepswerf ROTTERDAM

Scheepsbouw en Machinefabriek

Speciale inrichting voor reparatiën van elken omvang

Drie droogdokken met lichtvermogen tot 14000 ton

Dwarshelling

Drijvende kranen met lichtvermogen tot 120 ton

Telefoon: 7303 en 7304

Telegramadres: „WILTON” Rotterdam

WERKSPoor, AMSTERDAM

Land- en Scheeps-Machines - Dieselmotoren
Installatiën voor Suikerfabrieken - Polderbemalingen
Rollend Spoorwegmateriëel - IJzerconstructiën

Wm H. MÜLLER & Co.

REEDERS EN KOOPLIEDEN

HOOFDKANTOOR: 's-GRAVENHAGE

HOLLAND-AMERIKA LIJN

GEREGELDE AFVAARTEN TUSSEN

ROTTERDAM en NEW YORK, BOSTON, PHILADELPHIA,
BALTIMORE, NEWPORT NEWS, NORFOLK, SAVANNAH,
NEW ORLEANS, CUBA, MEXICO en NEW YORK-JAVA.

Voor inlichtingen wende men zich tot de

HOLLAND-AMERIKA LIJN, WILHELMINAKADE, ROTTERDAM

Scheepvaart- en Steenkolen-Maatschappij — Rotterdam

Filiaalen: AMSTERDAM — IJMUIDEN — LEEUWARDEN — HARLINGEN

ENGELSCH STEENKOLEN

GEREGELDE LIJNEN VICE-VERSA:

ROTTERDAM—LONDON; ROTTERDAM—HULL/GOOLE; ROTTERDAM—NEWCASTLE;
ROTTERDAM—LEITH

VAN RIJN & Co

UTRECHT — POSTBUS 40

EENIGE FABRIKANTEN
VAN DE UTRECHTSCH

FIJNE TAFELMOSTERD

P. Clos & Leembruggen

LEIDEN

Opgericht 1 Mei 1766

Tel. Intercomm. 370

Telegr.-Adres: CLOS

Sajetten en Wollen
Garens voor Hand-
en Machinebreien

R. S. STOKVIS & ZONEN Ltd - ROTTERDAM

Groote voorraden van artikelen op industriëel gebied

De Erven de Wed. J. van Nelle

ROTTERDAM

Tabaks- en Sigarenfabrieken
Koffiebranderij - Theehandel

ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN

ANNO 1616

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP

BLAAUWHOEDENVEEM - VRIESSEVEEM

AMSTERDAM

ROTTERDAM

ANTWERPEN

EXPEDITEURS

MAATSCHAPPELIJK

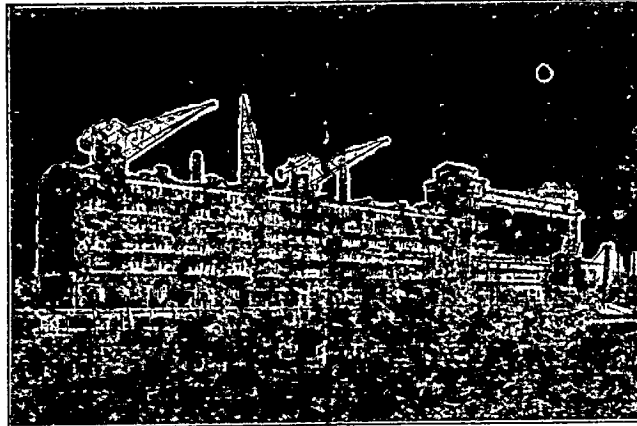
KAPITAAL: $\frac{1}{2}$

f 10.000.000,—

EXPEDITIE

IN- EN UITKLARING

ASSURANTIE

RESERVE-

FONDSEN:

f 1.639.297,15 $\frac{1}{2}$

RUBBER-

ETABLISSEMENT

KINA-ETABLISSEMENT

PAKHUIS EN SILO-GEBOUW „ST. JOB”, ROTTERDAM
BEËEDIGDE WEGERS EN METERS

BEWARING VAN KOOPMANSGOEDEREN TEGEN UITGIFTE VAN
„CEDULLEN AAN TOONDER”

WELKE LEVERBAAR EN BELEENBAAR ZIJN

MODERNE KOEL- EN VRIESINRICHTINGEN TE AMSTERDAM EN ROTTERDAM VOOR HET OP LAGE
TEMPERATUREN BEWAREN VAN AAN SPOEDIG BEDERF ONDERHEVIGE LEVENSMIDDELEN EN HANDELSWAREN.

CORRESPONDENTEN:

TE LONDEN: BRITISH BLAAUWHOEDENVEEM, LTD., 1 MINCING LANE, E.C.
BIJKANTOOR TE LIVERPOOL.

IN NED. INDIË: „HET INDISCHE VEEM” EN „DE SCHEEPSAGENTUUR”, BATAVIA, ENZ.

J.C. GOUDRIAAN'S
INDUSTRIË EN EXPORT-MAT

MOTORLOCOMOTIEVEN
TRANSPORTWAGENS
VOOR ALLE DOELEINDEN

AANLEG VAN
FABRIEKSSPOOR

— SPOORWEGMATERIEEL —

DIRKZWAGER'S SCHEEPSAGENTUUR

MAASSLUIS EN HOEK VAN HOLLAND

Belasten zich met het rapporteeren van schepen en het
behandelen van scheepszaken op den Nieuwen Waterweg

NIEUWE BERGING-MAATSCHAPPIJ

MAASSLUIS

Contracteeren voor het bergen van gezonken schepen en
ladingen, op de rivieren en buitengaats; belasten zich met
het instellen van duikeronderzoek, enz. enz.

DE SPAARNE-BANK

HAARLEM

Gestort Kapitaal en Reserves f 1.184.000,—

REKENING-COURANT, CREDIETEN, INCASSEERINGEN, ASSURANTIËN,
WISSELS, EFFECTEN, COUPONS, PROLONGATIËN, DEPOSITO'S, ENZ.

MARX & Co's BANK

ROTTERDAM, Zuidblaak 56

's-GRAVENHAGE, Kneuterdijk 13

KAPITAAL f 10.000.000,— VOLGESTORT

Directie: P. J. VAN OMMEREN, Jhr. D. F. REUCHLIN, S. S. BOSMAN JR.

Raad van Commissarissen: Mr. J. A. LOEFF, J. RIJPPERDA WIERDSMA, A. C. MEES en Mr. A. J. MARX